

ПРОЗА СЛОБОЖАНЩИНИ

Віктор
КИРИЧЕНКО

ЧЕМПІОН

Оповідання

Харків «Майдан» 2008

ББК 84.4 УКР
К 43

*Видається коштом обласної громади відповідно
до Програми розвитку інформаційного простору
Харківської області на 2006—2010 роки,
затвердженої рішенням обласної ради
від 23 грудня 2005 року
(XXXIV сесія IV скликання)*

*Художнє оформлення
В. Носаня*

Кириченко В. О.

К 43 **Чемпіон: Оповідання.**— Х.: Майдан, 2008.—
104 с.— Серія «Проза Слобожанщини».
ISBN 978-966-372-270-2.

У новій книзі прози Віктора Кириченка, члена Національної спілки письменників України, висвітлено глибинні теми спорту, сьогодення.

Оповідання, повісті променяться і оптимізмом, і любов'ю до чуйних і добрих людей, акварельно-поетично змальовують сучасне життя — і на Слобожанщині, і в Криму, і на Далекому Сході.

ББК 84.4 УКР

ISBN 978-966-372-270-2

© Кириченко В. О., 2008

МОЇ ЧЕМПІОНИ

У кожної людини, упродовж довгого життя, зустрінuto чимало чемпіонських вершин.

Наразі, не має великого значення — в якому виді спорту досягнуто успіху, чи, може, ці події зовсім не пов'язано зі спортом: чи то — довершеність професії на виробництві, сільському господарстві, але у будь-якому разі це звання чемпіон — досягнуто величезною працею, інколи — посмішкою вдачі-долі, але завжди це — мить!

Мить визнання, мить — відчуття Слави, інколи — заздрощів невдах.

Раніше, років двадцять поспіль, поява будь-якого чемпіона у футболі вимагала посмішки, бо прислів'я народне стверджувало: «У батька було три сини. Двоє розумних, а третій — футболіст».

Час — то мить, не повернеш. Але сьогодні, коли я приходжу вдень о 12-й на стадіон «Металіст» у м. Харкові, то вбачаю малечу в повній футбольній формі — у ігровій коробці, струнко — дбайливих матусь — біля бортів коробки з пляшечками водички — напоготові, татусів з кругленькими животиками — у запалі: щось вигукують до своєї малечі, котра продирається до супротивника вздовж бортів коробки, аж дошки риплять; посеред тартанового покриття — тренер, майже під два метри зростом — заохочує дітлахів до гри.

Ніщо, наразі, не нагадує старе прислів'я, бо за біганиною хлоп'ят — нові наміри і надії батьків.

Професійний спорт. А в ньому — і Слава, і Праця, і... гроші!

Ця тенденція — у будь-якому виді сучасного спорту. Зокрема, стосовно футболу, то ці дітлахи втратили мрійно-

солоденьке дитинство і юність, бо тренування — важка праця. Тому нехай їм щастить — стати чемпіонами!

І хоча, як фахівець з футболу, я не згоден з методикою такого тренування, на мій погляд — також потрібні: гандбол, баскетбол, біганина дитяча наввипередки з двома-трьома м'ячами, маятник — один перед одним, тощо, реальність подій така, що технічних гравців з них виховують, хоча і ганяють — у спеку...

Та чи стануть вони чемпіонами? Вирішать — талант особистості і Доля.

Я бажаю, щоби вітри щасливої вдачі напинали їх дитячі і юнацькі вітрила. Згодом — і надії, і самі вітрила стануть дорослими. Тоді їх зустрінуть не тільки пасати вдачі, а також — жорстокі життєві шторми.

Я обожнюю своїх чемпіонів, про котрих пишу на сторінках цієї книжечки.

І тому дуже хочу, коли закінчено — чи їх стартовий запал, чи серденько виспіває незрозумілі електросістолі, чи — вщухнуть вітри вдачі і мої чемпіони прийдуть у сьогоденне життя — привітайте їх!

Ім важко, бо вони завжди були — першими. Упевнений — ними взято — по-чемпіонськи за справи: чи то — інженерні, чи то — бізнесові, але я вірю, що чемпіонське відлуння хвиль минулої слави не стане їм на заваді упродовж подальшого життя.

Щасти вам, Чемпіони, у гінкому сьогоденні!

В. Кириченко

ЮНАЦЬКІ СТАРТИ

ПЕРШИЙ ГОЛ

Стоїть літо.
День такий прозорий, що, здається, в розкриленому небі можна побачити і цей день, і майбутній, і все життя.

Та я хочу уявити собі події лише наступного дня.

Завтра буде дощ. Я відчуваю його, як відчуваю пахощі білих грибів, що підрастають десь на Тимченках у сосновій посадці, під велетнями-деревами на галявах, у гайку.

О, сонце, сонце! Ти в змозі зробити так, аби назавтра не було дощу і ті події, на які я очікую — відбулися...

...Дощ таки йде. Невеличкий, теплий, не зануда, можна миритися.

Від дощової ласки виблискує наш автобус, вікна в ньому запотіли, нічого не видно за ними.

Вся команда — єдиний гурт! Нас — шістнадцять чоловіків: п'ятеро дорослих і одинадцять — юнаків.

Дорослі зручно вместились у кріслах, більшість із нас, хлопців, — у проході на рюкзаках, м'ячах.

Їдемо довго, цілих три години.

Наш шофер дядько Петро кудись поспішає, тому не зверта уваги на такі дрібниці, як вибоїни на дорозі. Від того стогне старенький автобус, ми підскакуємо, аж клацають іноді наші зуби — коли особливо високо підкидає дорога.

Раптом я побачив попереду, на автобусній зупинці, жіночу постать.

— Дядько Петро, карбованець на дорозі!

- Де карбованець?
- З піднятою рукою — он.

Автобус різко загальмував, і курява накрила нас із головою.

- Підвезете до Ізюма?
- Заходь швидше і двері причини щільніше.

Тільки-но дівчина сіла у крісло, яке їй звільнили поруч зі мною, як усі мої товариші загомоніли.

Кожен щось казав попутниці, всі збуджено сміялись.

— Ану, тихо, розкукурікались, — гримнув дядько Петро. — Дайте дівчині спокій.

Невдовзі вона задрімала. Бретелька її плаття сповзла з лівого плеча, і я побачив білі груди — мене аж у жар кинуло.

І тут вона розплющила очі:

- Чого зазираєш? Не твоє.
- Хіба я не бачив такого? Ти ж сама виставила.
- А може, й не бачив, того й зазираєш.
- Заспокойся. А от чому ти обручку зняла?
- Яку обручку?
- Та свою. В тебе руки засмагли, а на правій руці —

біленька смужка, перстеник був.

- Додивився! Я ж у чужий автобус сіла.
- Ну і що? Заберемо?
- Про всяк випадок зняла...
- Давно одружена?
- Два роки.
- Ну, і як?
- Що — як? Як хазяйную, чи може, про жіноче щастя питаєш?

— Борщі чоловіку готуєш?

— І борщі, і котлети, і манну кашу, — підіграла вона мені.

— А я от свою майбутню жінку не буду примушувати готувати та прати.

— Як же ви тоді житимете?

— Купуватимемо ковбасу, робитимемо бутерброди, а білизну я відвозитиму до пральні.

— Дурнику, де ж ти грошей стільки візьмеш? Твій сімейний бюджет не витримає такого хазяйнування.

— Як де? Зароблю.

— Пощастить, мабуть, твоїй жінці,— промовила дівчина і зітхнула.

— Скоро буде Ізюм. Пасажирко, готуйсь до виходу,— гукнув дядько Петро.

Трава ізюмського стадіону була ще зеленою, не вигоріла.

Приїхавши, ми розпочали розминку. Розминалися на цім газоні, хто як умів. Тобто — ніяк.

Дехто помахав руками, ніби намагався розпочати виступ у гімнастичному залі, півзахист мовчки кутив, я спромігся хоч трохи розтягнутись, а потім порадив нашому воротареві Ванькові, щоб і він краще прогрівся, бо відчувалось, що на полі буде жарко.

Придивившись, як розминається суперник у своїй штрафній, я зрозумів — кепські наші справи: гравці розбігались і метрів з двадцяти били по воротах, били влучно і дуже сильно.

Та й вигляд був у них пристойний: на два-три роки старші за нас, худеньких пацанів.

Один з нападаючих з правого флангу прострелив у штрафну і гравець під номером «дев'ять» з ходу пробив, та не влучив: м'яч цмокнув у штангу і відлетів аж до центра футбольного поля.

Ми притихли. Пролунав свисток, розминка закінчилась.

Установку на гру робив тренер:

— Захисникам — не спати, не провалюватись, не лізти вперед. Грайте в зоні. Шевченко, Ваня і ти, Вікторе, сьогодні гуляєте в півзахисті. Вам належить пере-

тнути середину поля, добре попрацювати у відборі м'яча. В нападі — Грицько, Сергій та Сидорин. Ставлю завдання — розтягніть захист суперника, не лізьте в купу. Ти, Сергію, насувай прямо на центрального захисника. Ти вищий за нього, примусь його помиляться. Перший тайм граємо на тебе.

Ми вийшли на поле. І почалось. Мабуть, усі відразу забули, що наказував тренер, бо бігали за м'ячем табуном.

Тому й поплатились. Два голи влетіли у наші ворота не самі по собі, а з допомогою наших же захисників.

Перший гол ускочив у сітку після прострілу біля воріт від голови нашого захисника Івана Пилипчука, а другий — після невдало створеного офсайда.

Та й дощ усе-таки нашкодів, поле було мокрим, і м'яч усе якось незручно відскакував, не підкорявся.

Під час перерви тремтіли стіни:

— В яку гру ви граєте?! Ви хоч зрозуміли, що футбол — не балет і що у вас чотири захисники, три півзахисники і три нападаючих?! А ще у вас є величезне поле, от тільки голови немає ні в кого, бо у ваших головах, мабуть, тирса, а не мізки! Не стійте стовпами, рухайтесь без м'яча, відкривайтесь! Замін не буде, ніким і нікого замінювати: витримаєте!

Я нічого не зрозумів, щодо відкривання, як наказував тренер, але коли вийшли у другому таймі на поле і я згодом одержав м'яча від Сергія Шевченка — колеги по півзахисту, то метрів з тридцяти пробив по воротах.

М'яч високо піднявся вгору і довго, здавалося мені, летів. Та, мабуть, я був страшенно розлючений, удар виявився таким сильним, що м'яч умовився під перекладину воріт праворуч від воротаря.

Мене довго торсали й качали хлопці на газоні поля, утворивши купу-малу, а я лежав під ними і думав: «Невже влучив?»

То був мій перший гол! І я не розумів, як я його забив, бо просто взяв і вдарив щосили по м'ячу і випадково вочевидь влучив у чужі ворота.

Ми програли з рахунком один — два. Другий тайм вистояли, але провалили ж перший.

Та від цієї гри я відчув задоволення, хоча боліло коліно і права рука, мабуть від невдалого падіння на землю, дошкуляла.

А потім була довга-довга дорога. Дядько Петро, як завжди, кудись поспішав. Автобус трусило, нас знову підкидало на вибоїнах.

Сонце вкладалося спати за Мерефою, коли ми нарешті приїхали додому.

— М'ячі не забудьте занести на стадіон, — промовив тренер, прощаючись з нами.

— Коли наступне тренування, Павле Романовичу? — запитав я.

— У вівторок, о шістнадцятій.

Вдома у мене всі спали.

Та довго не спали троє — я, глечик молока на столі та місяць, що зазірав у моє вікно. Здавалося, він сміявся з того, що ми програли.

А може — від того, що здогадався: забити гол мені допоміг просто випадок, пощастило, та й годі.

А може...

Я пірнув у сон.

ТРЕТЯ ГРУПА

Біда не приходиться одна. Розуміння цієї тези базується на впевненості, що, коли дійсно приходиться недобре, то ми починаємо робити помилки і відразу оцей комплекс непорозуміння, занепокоєння, невдач називаємо коротко — бідую.

Але краще усвідомити, що її прихід відбувся, і не дуже вдаватись до плачу; треба конкретними вчинками виходити із легкого становища — біди.

Ми їхали електричкою на календарну зустріч з футбольною громадою Білого Колодязя.

До цієї гри наша команда просто докотилась; падіння почалось у минулому сезоні, коли ми здавали гру за грою, а суперники розправлялись з нами, як з малими кошенятами.

Десь у середині другого кола першості фінансування команди було обмежено, а згодом почали не виконуватись і заявки на автотранспорт для поїздок на матчі.

Ми просто вилетіли в третю групу першості області з футболу.

І от сьогодні — перша гра другого кола серед «колгоспних команд», як кажуть наші гравці.

Футбольне поле Білого Колодязя більше нагадувало вигін для корів, бо ворота були одні. Дві штанги і поперечину вже при нас привезли на причепі трактора і тільки зараз почали встановлювати.

Ми звикли до таких подій на сільських стадіонах, тому возили з собою навіть крейду для розмітки футбольного поля.

От і зараз місцеві уболівальники розпочали посипати лінії штрафної, воротарську, лицьову.

У господарів на полі не вистачало двох чоловіків, та суддя розпочав гру, зауваживши, що хлопці поставлять «КамАЗи» і прибіжать на стадіон.

Перші п'ять хвилин матчу розвили все по своїх місцях.

Ми атакували і забивали голи просто сміючись.

М'ячі вскакували у ворота господарів один за другим.

На перерву пішли при рахунку вісім — нуль.

— Нехай забиті голи не розхолоджують вас, — зауважив тренер. — У другому таймі проведемо тренування: як не забивати м'яча. Півзахист грає в центрі поля у «квадрат», захист, на всяк випадок, на місцях, нападаючі чергують, відкриваються, вибирають слухну мить і виходять на ворота, але не забивають. Забороняю, бо суперники просто розбіжаться і гру не буде заліковано.

З таким переможним настроєм ми вийшли на поле.

І... розгублено зупинились разом із суддею.

Воріт на полі не було.

Останню штангу вантажив на причеп місцевий тракторист, а коли ми спробували його зупинити, він зауважив:

— Це мої дрова, хлопці. Я здав їх в оренду на два дні. Сьогодні оренда закінчилась, тим паче — мені ніхто так і не заплатив. Ще й грати не вміють...

Місцеві гравці побігли за головою сільради. І згодом уже цілий натовп умовляв тракториста віддати ворота.

— Одні віддам, а другі — ні, бо взяв їх у сусіда за мого горич.

Трактор загурчав, і команди лишилися на полі з одними воротами.

Але рішення було знайдено: двоє хлопчаків тримали дві невеличкі жердини з мотузкою посередині, і коли наші м'ячі, які ми направляли на ворота господарів, загрожували голом, хлопчакі просто відхиляли жердини, і м'яч пролітав повз імпровізовані ворота.

Матч закінчився з рахунком вісім — нуль.

Проводжали нас голова сільради та голова колгоспу і на прощання пригостили кавунами. Ми смакували тонкокорі, мов вогник, кавуни і, сміючись, балакали, чи не почастувати нам місцевого тракториста, бо як би не він, то з кавунами нам би, мабуть, не пощастило.

Електричка запізнювалась.

Ми накупували морозива, після кавунів воно було особливо солодким, бо знали, що місцеве білоколодя-зрянське морозиво — найкраще в області.

Володя Прокопчук тихенько акомпанував на гітарі, а вся команда, сидячи під величезними серпневими зірками, дружно співала про Баксан та осінь, рідні Карпати та смереки.

Спонтанно виникла розмова про родинне і товариське тяжіння, народження людини, про клич рідної землі, батьківської хати.

— Я бачив на Далекому Сході в гірських річках тисячі рибин горбуші, які йшли проти течії, через камені, мілини у верхів'я річки, де ковтнули вперше ключової води. Вони піднімалися по річці все вище і вище, щоб відметати ікру і потім охороняти місця закладення ікринок.

— Володю, а коли оті мальки, що з'являться, повертаються в рідні річки?

— Через три роки, щоб повторити все спочатку, дати життя новому поколінню і... вмерти.

— А я десь читав, що у сайгаків самець також вмирає після весняної злучки од виснаження.

— Я, хлопці, не про інстинкти, котрі заклала матінка-природа в живий світ, — продовжив розповідь Воло-

дя Бондаренко. — Я про те, що де народилась людина — туди її обов'язково й тягне. Більше за те, людина цього і не усвідомлює, але на мій погляд, якщо вона, ця людина, наприклад, наш Паша, приїздить до тещі у Красний Кут, то там почуває себе набагато краще.

— Тут ти не маєш рації, Володимире, — відповів Паша Градевич, — бо народився я на цій землі, в селі Хотомлянське, недалеко від Білого Колодязя, а от у тещі мені якось моторошно.

— Чому ж ти забив своїм землякам два голи, Пашко?

— У футболі треба забивати голи, не будеш ти забивати — заб'ють тобі, — відповів Паша.

Вечір був прохолодний. Мабуть, тому здавалось, що і зірки вгорі також позамерзали, то й світили якось особливо пронизливо.

Та ось на вхідному станційному світлофорі замість жовтого з'явився зелений сигнал.

А через хвилину з глибини ночі виринув величезний сніп світла.

Відразу порозбігались сутінки і всілякі нічні привида, а решту, котрі не встигли сховатись, розігнав з дороги посвист електрички...

За якусь мить, розділившись по двоє, по троє вздовж перону станції, ми швиденько встрибнули у вагони, бо квитків у касі ніхто не брав.

Електричка якось сумно свиснула іще раз, наче разом з нами прощалася з Білим Колодязем, і швидко продовжила свою ходу в ніч — усе далі й далі.

КУНАШИР

Телеграма щодо термінового виїзду на обласні змагання на Кунашир надійшла по обіді. А вже при заході сонця Андрій Литвин зібрав у спорткомітеті представників збірної команди Курільська.

— Сідайте, друзі. Кого немає, Світлано?

— Запізнюються «Рибозавод» та «Рибкоп».

— Чекати не будемо, підйдуть пізніше. Я запросив вас, щоб повідомити: через два дні на теплоході «Марія Савіна» ми виїздимо на Кунашир, у Південно-Курильськ, веземо збірні з футболу, волейболу, шахів. Делегація у нас представницька, чоловік тридцять. Треба так підібрати людей, щоб зменшити зайві витрати: я маю на увазі те, що члени збірної повинні бути і футболістами, і волейболістами, і так далі...

— А болільникам можна їхати, Андрію?

— Візьму чотири-п'ять чоловік, не більше.

— Хто фінансує, спорткомітет чи шефи?

— Спорткомітет оплачує дорогу і талони на харчування. Решта — розваги, представницькі витрати — за шефами.

— Андрію Федоровичу, «Рибзавод» з «Рибкопом» приїхали.

— Запрошуй їх, Світлано.

— Просимо вибачити, трохи запізнились, заїхали на метеостанцію.

— Яку погоду обіцяють синоптики?

— Море — два-три бали, але через тиждень — дощі та шторм.

— Гадаю, ми встигнемо повернутись, та про всяк випадок наберіть продуктів, зайві гроші теж не завадять.

Через два дні на рейді п/п Ясний з'явився красень-теплохід «Марія Савіна», і невдовзі його команда, наші давні друзі, вітала всю збірну Курильська.

Досить часто цей корабель обслуговував японську лінію — Південно-Сахалінськ, Владивосток, Йокогама, Південно-Сахалінськ, тож футбольна команда теплоходу частенько й проводила у нас спарингові зустрічі.

Сьогодні «Марія Савіна» виконувала свій звичайний туристичний рейс.

Ми добре розумілись на маленьких хитрошах моряків і коли пролунало повідомлення: «Зліва по борту пливають косатки, прохання до пасажирів — перейти на лівий борт», — спокійнісінько і зручно розмістились під тенами на палубі правого борту.

— Спасибі, Іване Захаровичу, — вітали ми боцмана «Марії Савиної», коли той підійшов до шезлонгів.

— Що не зробиш для друзів, хлопці!

— Іване Захаровичу, прийміть оцей глечик з ікрою.

— Балуете ви мене, курильчани.

— Для доброго чоловіка нам і курильського молока не шкода.

— Зараз пришлю вам пива.

— Ні, ні, Захаровичу! Ми на режимі.

— Зрозуміло, друзі. Хай вам щастить у ваших спортивних баталіях, — промовив старший боцман і, поправивши картуза з крабом, пішов у своїх справах.

Десь об одинадцятій ранку ми стали на рейді Південно-Курильська.

Тихий океан зустрів нас гостинно.

Довжелезні яскраві медузи граціозно кружляли навколо корабля. Вода була така прозора, що ми з задово-

ленням милувались підводними мешканцями теплого моря.

На березі нас зустрів наряд прикордонників та голова Південно-Курильського спорткомітету Володя Юрченко.

Догляд пройшов без зауважень.

Тільки мене не пустили на берег, бо не мав у паспорті штампку прописки на Ітурупі.

Допоміг Володя Юрченко. Під його заставу — чесне слово — «погранці» дозволили мені зійти на берег. Під наглядом наряду мене доставили до спортзалу, і звідти я міг пересуватись тільки на стадіон.

Я сидів біля вікна у спортзалі і дивився, як Володя Юрченко прощається з прикордонниками, всовуючи їм у рюкзак пляшку моєї «Горілки з перцем».

За два дні до нашого приїзду на Кунаширі пройшли дощі, і коли на другий день ми прийшли на стадіон, там стояли калюжі.

— Поле, як болото, хлопці, — промовив Андрій. — Гра буде важкою, бо я тут дещо з'ясував. Команда в них гарна, укомплектована моряками, декілька майстрів спорту в минулому.

— Не хвилюйся, Андрію, — усміхнувся я. — Ми їх розкатаємо. Тут головне — потримати м'яча, бо на такій слизоті особливої техніки не покажеш.

— Я не все повідомив, Вікторе, мої друзі в Південно-Курильська нашептали мені, що їх футбольна команда «Рибак» за порушення режиму відправлена на косовицю, а там вони і зовсім забули про антиалкогольний режим.

Глядачі все прибували на стадіон. Нас здивувало, що основні уболівальники — дівчата: їх було понад триста чоловік.

— У нас затрималась сайрова путина, — пояснив представник райвиконкому. — Отож ваш приїзд — як

подарунок долі: хоч чимось зможемо зайняти вербованих рибопереробників.

Закінчилась розминка.

Традиційні вітання, уклін глядачам.

Подарований нам вимпел я передаю запасним гравцям, висловлюю останні поради команді.

Розвіддані Андрія Литвина про команду суперників виявилися точними: гравці у господарів стадіону були в минулому дійсно гарні.

А от зараз вони грали повільно і тільки через свого капітана, відтягнутого нападаючого під номером «десять». Ми обклали середину поля своїми чотирма півзахисниками, а згодом, коли я, мов тіль, прилип до десятки і не дав йому отримати жодного паса, команда господарів зовсім розгубилась.

Пішли суперечки, грубість, дрібні фоли.

В черговий раз перехопивши м'яча, адресованого капітану господарів, я побачив, що Андрій Литвин біжить на двох захисників, а ті стоять в одну лінію.

Мені залишилось лише перекинути м'яча їм за спину — і Андрій уже легко розправився з воротарем. Гол. Ведемо: один — нуль.

А на двадцять другій хвилині Сергій Файбусович, відтягнувшись на своєму краї на середину поля аж до сигнального прапорця і, отримавши м'яча, зробив свій традиційний прохід, мов на ковзанах, по правому краю, обігравши підряд чотирьох гравців суперника. Вивірена подача на дальню штангу — і Тарас Головатий, наш центральний нападаючий, головою забиває м'яча у «дев'ятку».

Після цього гола дівчата на стадіоні вболівали тільки за нас.

— Вперед, Курильськ!

— Мені подобається отой чорнявий, нападаючий!

— Хлопці, лишайтесь з нами, ми всіх приголубимо!

Наша футбольна машина запрацювала. Голи в ворота господарів сипались як у торбу.

Йшла гра в одні ворота.

І десь за п'ять хвилин до кінця гри я поставив останню крапку: прийнявши дальній пас нашого центрального захисника Льоні Гладчука на груди, я скинув м'яч праворуч і замахнувся, нібито бити; захисник упав під удар, воротар зреагував на замах і посунувся на воротах праворуч, а я, підрізавши м'яч на замасі справа наліво, пробив з лівої ноги по воротах кунаширців.

Відстань до воріт була невелика, і м'яч, торкнувшись калюжі, вскочив у нижній кут воріт.

На трибунах дівчата скандували:

— Молодці! Молодці! Молодці!

Уже в роздягальні я запитав у Андрія Литвина:

— Який усе-таки рахунок?

— Сім — нуль, — відповів Андрій.

До кімнати зайшов представник райвиконкому і, подякувавши за гру, запросив на банкет.

Я відклав майже чорну від грязюки футболку і попрямував у роздягальню кунаширців.

Від мату аж вуха закладало. Мій візаві, десятий номер, просто з пляшки пив горілку.

Вибачившись за досить «нечемну» нашу поведінку на полі, я поцікавився, як пройти до кафе, де повинен був відбутися банкет, і запропонував хлопцям піти туди разом.

— Ти що, капітане, смієшся? Ти чув свист на стадіоні, от і розумій: якщо ми там з'явимося, нас закидають тухлою рибою.

Повернувшись до своїх, я доповів обстановку: в кафе ми будемо одні, як сичі.

— Є вихід, друзі, — зауважив Володя Юрченко. — Вболівальниці ще не розійшлися, виберіть п'ятнадцять гарних дівчат і запросіть на банкет, а потім на дискотеку.

— Стійте, стійте, хлопці, хоч умийтесь, а то дівчата порозбігаються...

За хвилину кімната спустила.

Після банкету ми разом з уболівальницями вирушили на дискотеку, куди підтяглись і футболісти Кунаширу.

Десь о п'ятій ранку разом з нашими новими друзями всі гуртом пішли на зустріч з тихоокеанською зорею, а потім — купатися на сірчану річку вулкана Тятя.

А за рибокомбінатом, на білих пісках, Тихий океан котив на берег свої вали.

І щодалі вони ставали все більшими.

Здавалось, океан сам розгойдував свої хвилі, і десь у його глибині вже клекотало дихання близького шторму. Тут, на Тихому, воно так і є: від спокійної погоди до шторму

ПАХОЩІ СЛАВИ

ЧЕМПІОН

РАНОК

Очі Олега були заплющені. Та спав він якось полохливо. Тим більше, що було вже п'ять хвилин на сьому ранку і будильник сусідів з п'ятого поверху аж розривався.

Олег, нарешті, розплющив очі. Сну наче не було.

В люстерко зі стіни на нього глянуло заспане, аж дуже обличчя зі складками на лобі від подушки.

В пам'яті лишилися тільки сновидіння — отой нікчемний сон, що снівся хлопцеві двічі-тричі на рік і котрого не можна було позбутися. Окрім того, залікова сесія, про яку нагадував сон, й державні іспити давали важким тягарем.

Снилося Олегу, що він здобуває другу вищу освіту. Але серед плину видінь не вдавалось розгледіти, куди ж поділась перша вища освіта? Лишилися — невпевненість і побоювання, що першу — прогавив, а другу — ще не здобув.

Зрештою, Олег розумів, що посада провідного інженера відділу автоматизації, що він її обіймав, примушує мати диплом. Тобто диплом уже був, а цей клятий сон нав'язував інше — тривають заліки. Його студентська група вже їх позадала, а Олегові ще доводиться борсатись.

Уві сні вирішив не ходити на цю сесію: якось обійдеться.

Витерши обличчя рушником, бач, аж у піт кинуло, Олег, лежачи у ліжку, міркував: сьогодні середа. Як же розтлумачити сон?

Може, гості завітають? Якщо гості, то мають бути дуже дорогі, бо в середу трапились.

Олег мимоволі знову склепив повіки і задрімав. А шістнадцятиповерховий будинок, у якому мешкав Олег, навпаки, оживав.

Він ніби всотував усі звуки, що долинали з квартири — дітей, мелодії будильників, гурчання та співи кранів гарячої й холодної води, шуми магнітофонів та унітазів.

Наче лавина насувалася на Олега. Він, як за соломинку, вчепився за останню жилку сну, але та раптово увірвалася і світ звуків хлинув у його свідомість.

Олег слухав цю симфонію життя і немов сам перебирав її акорди: щось йому подобалось, а що? Незрозуміло. Але відчувалось у розмаїтті звуків щось нове.

Олег морщив лоба, навіть ворухив носом, наче хотів відчутти пахощі звуків.

Але нарешті пролунав погук, та й не один, що вразив його, як блискавка, як постріл.

На п'ятому поверсі знову зайшовся будильник, сповіщаючи на всю шістнадцятиповерхівку, що «Діти капітана Гранта» відправились у подорож на зустріч з вітрами пригод.

Сон нарешті втік, міцні пута ночі зовсім ослабли.

Хтось унизу з усієї сили гупнув, мабуть поспішаючи, вхідними дверима у під'їзді.

Почався новий день. Він скидався на минулий ранковою гімнастикою, штурмуванням тролейбуса, зазиранням через плече у газету сусіда, що сидів поруч у метро і, нарешті, останнім ривком по вулиці Лермонтовській, — Олегові треба було встигнути до дзвінка пройти через прохідну. Чи то сон затримав, чи склянка

чаю була надто гаряча і хлопець згаяв час за сніданком, але сьогодні Олег укотре спізнився, перетнувши жовту лінію контролю відділу кадрів пізніше на три хвилини.

Галя

Зацвіли тополі. Може, це дійство і важко назвати цвітінням, але тополиний пух ліз до очей, до рота; вкривав світло-сірою ковдрою газони, стежки, висів у повітрі.

Галя Одіренко прямувала у свій інститут у чудовому настрої, спостерігаючи, як хлопчачи намагались підпалити оцю тополину скатертину. А коли полум'я спалахувало — кидались урозтіч, бо вогонь міг обпалити руки, обличчя, шкільну форму.

Дівчина, розмахуючи чорною сумочкою, пішла швидше, намагаючись бути на прохідній інституту до восьми тридцяти ранку, адже треба було вчасно перетнути умовну контрольну смугу. Але потім можна і посидіти, перепочити за кульманом.

Галя йшла і міркувала, чому так руйнівню налаштовані оці хлопчачи. Псувати гойдалки, підпалювати пух, ображати дівчаток. А потім? — залицятися до них і, зрештою, ставши дорослими, зробитись сусідами по робочому місці, наприклад в інституті, як Олег, Сашко і ще ціла низка чоловіків-інженерів відділу автоматизації технологічних процесів.

Вона засміялась. Надто гучно та помпезно звучить: автоматизація...

У проєкті, що вона розроблює, все простіше і без патетики:

- установити кнопку вимикання при аварійній ситуації на конвеєрі — встановила;
- установити сирену аварійної сигналізації — встановила;

— сконструювати та облаштувати навісну шафу, в якій продублювати кнопки вмикання та вимикання сигналізації, захисні автомати живлення приладів, — установила.

Галя замислилась, аж зморщечки зібрались на її лобі, а крильця-брови піднялися вгору, — це зроблено, інше зроблено, а от монтажну схему та кабельний журнал треба обов'язково сьогодні видати «на-гора», бо через три дні повинен відбутися випуск проекту, а треба ж цей проект ще й узгодити із суміжниками.

Нарешті — інститут. Чотириповерхова будівля з білої цегли і ганком-вітрилом над вхідними дверима. Здолавши шість мармурових східців, Галя встигла вбігти до фойє прохідної за мить до дзвінка.

— Доброго ранку, Ольго Іванівно, — промовила дівчина, входячи до кімнати своєї проектної групи.

— Здрастуй, Галочко. Сьогодні не спізнилась?

— Ні, встигла добігти вчасно. Ольго Іванівно, можна до вас підсісти, щоб порадитись?

— Присядь, ще немає нікого із наших чоловіків, то й нікому буде підслухати.

— Ой, Ольго Іванівно, що в мене трапилось вчора ввечері!

— Мабуть, зустрілася з Валерієм, таки пішла на побачення?

— Я така щаслива, ми не тільки зустрілись, навіть цілувались!

— Галочко, Галочко! Ти хоч знаєш, що він одружений?

— Ні, не знаю, бо він нічого не розповідав про своє життя.

— Його дружина працює в електротехнічному відділі. Вона — інженер-кошторисник. Ти, мабуть, спілкувалась із нею, коли видавала завдання на кошторис проекту. Вона — висока, білява дівчина, дуже вродлива.

— Як же так? Чому ж він тоді мене переслідує?

Квіти, ласощі, зустрічі. Не розумію!

— Мабуть, від того, Галю, що ти чорнява. Дуже енергійна і вродлива. Щось у них, у Валерія та Соні, маю гадку, не ладиться у сім'ї. Знаєш, як буває? Вдома — разом, на роботі — разом, може й утомились одне від одного. А тут — ти...

— Ольго Іванівно, а що я? Я наче зажмурилась від компліментів, тож нічого не бачу навколо.

— Скоро прозрієш, дівчинко. Краще звертай увагу на своїх хлопців. Візьми хоч твого сусіда — Олега. Що ти про нього знаєш? Нічого? А як от добре знаю Олега, а прізвище яке — Суворін! На нього можна покластися у будь-якій справі, та, мабуть, не тільки в справах.

— Ольго Іванівно, як мені жити далі?

— Не плач, Галочко, а то задощить, бо з маленької хмаринки великий дощ буває. Ти вже й мене розчулила. Може, разом поплачемо? Полегшає.

Ольга Іванівна ніжно обійняла дівчину і з хвилину вони мовчки сиділи поруч. Ніби прислухаючись одне до одного, до стукоту свого серця. Ольга Іванівна отямилась першою. Вона поцілувала Галю, і поправивши зачіску, промовила:

— А тепер — за роботу. Чуєш — суне наш чоловічий гурт.

Поєдинок

Дверна ручка клацнула, двері рвучко відчинились, і, весело розмовляючи, трійка чоловіків увалились до кімнати.

— Доброго ранку, Ольго Іванівно! Галко, привіт!

— Доброго ранку, Олег! Чого затримався?

— Ольго Іванівно, вкотре підвів тролейбус. Я наче і вибіг із дому трохи раніше, але запізнівся.

— Чекай виклику до «режимника»,— усміхнулася Галина.

— Не турбуйся, Галю, я ж із зубами народився. А взагалі оця ранкова біганина принижує. Набридло. Галко, передай мені, будь ласка, завдання технологів по лінії анодування. Дякую.

В кімнаті запанувала тиша. Інколи її порушували коліщатка кульманів та шелест ватману.

Сонце, якимось допитливо, зазирнуло у кімнату і відразу аж п'ять кольорів — від синього до чорного, вишикувалися на фоні білого вбрання кульманів — то були фарби синьої сукні Галі, чорного костюма з помаранчевою краваткою керівника групи — Вадима Ярощука, та білої з червоними квітами кофтини Ольги Іванівни.

Зателефонували.

— Слухаю, відділ автоматизації,— слухавку підняла Галя.— Олег, тебе.

— Так, Суворін. Це ти, Артуровичу? Вітаю. Настрій гарний, як завжди. Що пропонуєш? Зустрітись у твою перерву? Ні, у нас — друга. Можуть застукати, тим паче, я сьогодні спізнився.

Галя прислухалась до розмови:

— Чого він хоче?

— Пропонує матч-реванш за програш на минулому тижні. Каже, що «режимник» у місцевому відрядженні і що гратимемо дайнлопівськими ракетками. Зачекай, Артуровичу.

Олег затулив телефонну мембрану рукою.

— Ти прийдеш, Галю, вболівати за мене?

— Обов'язково. Не розумію тільки, де Артурович знайшов нові ракетки, бо вранці він нічого не ніс із собою, я за ним ішла на роботу.

— Недарма, Галю, його Бог призначив завгоспом у житті. Мабуть, поцупив у профкомі.

Олег знову почав говорити в слухавку:

— Слухай, Артуровичу. Виклик твій приймаю, але ти прийди раніше за мене і натягни бадмінтонну сітку, щоб волейболісти не захопили спортзал.

Настрій у Олега покращився. Він навіть щось наспівував, зосереджено маркіруючи схему зовнішніх сполучень.

Спортзал інституту займав два поверхи; вікна другого поверху виходили в коридор. Себто рами було вийнято і цікаві могли згори спостерігати за тим, що відбувається в спортзалі.

Коли Олег відчинив двері у спортивне приміщення, то Юрій Волдунян зосереджено закінчував натягувати бадмінтонну сітку.

— Ну що, Олег, почнемо?

— З однією умовою, Юрко, спочатку розігнемось біля сітки, а потім опрацюємо високо-далекі удари, домовились?

— Згоден, заодно і треба ракетки відчуті.

Гравці розійшлись кожен на свій майданчик, і невдовзі волан почав скакати з одного боку на інший.

А в коридорі вболівальники прибували.

Дівчата поспішали захопити місця біля вікон і зручно зіпертися на підвіконня.

— Юрко, не звертай уваги на спокуси.

— Я і не звертаю. Може, Олег, пограємо на рахунок, хоча б до десяти?

— Ти знов, Юрко, клюнув, як окунь на приманку. Чи тобі перцю у кров підсипають оті дівочі груди, що звисають зверху у вікнах?

Юрко почервонів.

— Так, трохи збуджують. Ти сам подивись, яка краса!

Видовище дійсно було чудове. Дівчата нахилились у віконних отворах, і вирізи на їх платтях демонстрували таємничу білявість...

— Олег, твоя подача.

Перша подача була націлена на самісінький кут майданчика. Юрко відповів ударом по лінії праворуч.

Та його волан наштовхнувся на ракетку Олега і відлетів по діагонально-скороченій траєкторії ліворуч під сітку.

Артурович устиг добігти і підняв волан угору, закинувши його за голову супротивникові.

Олег знову відповів високо-далеким ударом у правий кут майданчика. Юрко витяг цю подачу і, у свою чергу, запустив волан по лінії, водночас побігши уперед до сітки, міркуючи, що Олег знову відповість укоротом під сітку ліворуч.

Краєм ока Олег побачив, що Артурович посунувся уперед, і відразу послав волан на задню лінію майданчика.

Юрко занадто пізно розгадав намір Олега і, встигнувши зробити два кроки назад, в падінні на спину таки зумів відбити волан через сітку.

Олег спостерігав, як супротивник піднявся на коліна, потім побіг до сітки, і тому відразу відповів високо-далеким ударом на задню лінію.

Удар був з тих, котрі не беруться.

— Один — нуль, — промовив Артурович і хутко відкинув волан Олегові під сіткою.

А дівчата-уболівальниці вже завелись. Два вікна вболівали за Олега, то були «автоматниці», а два інші — «механіки» — за Артуровича.

Раптом почувся Галин голос:

— Олег, я за тебе вболіваю. Ти — чемпіон.

Вона, аж зашарілась від задоволення і трохи колихнула грудьми справа наліво, нахилившись скраю вікна у спортзал.

— Чого це вона за тебе вболіває, Олег?

— А за кого їй уболівати, Юрко? За тебе? Вона ж моя сусідка, ще й гарненька!

— Подавай швидше, Олег, досить базікати!

Артурович образився, хоч Олег не дав жодного приводу для цього. А коли Юрій Артурович заводиться, то починає грати укоротами, штурханцями біля сітки, бо «фізики» в нього не вистачає.

Олег вибудував тактику гри на базі високо-далеких ударів на задній лінії впереміш з обвідними ударами над головою, яких Артурович ще не бачив.

Рахунок поступово зростає. Шість — один. Олег виграв.

Він підсилив свої високо-далекі удари ще й «смешами» по лінії майданчика, тому через деякий час обличчя Артуровича зачервонілося.

Піт біг з нього вже не краплинами, волосся пасмами прилипло до лоба, сорочку хоч викручуй.

— Може, збавимо темп, Артуровичу? Вже вісім — один.

— Ні, граємо до п'ятнадцяти! Подавай скоріше!

А вгорі, у коридорі у змаганні вболівальників перемогли дівчата від «механіків». Вони дружно кричали в такт ударів Артуровича:

— Ю-рр-ко! Юрр-ко! Раз!

Обличчя Артуровича зблідло. Він зосереджено очікував чергової подачі Олега, повертаючи плечима з одного в інший бік.

Та, мабуть, сьогодні був не його день.

Олег методично нарощував рахунок зустрічі. Його високо-далекі удари примушували Артуровича швидко пересуватися по майданчику, а сил для цього у Юрія вже не вистачало.

Олег змінив тактику гри, почавши робити по два-три короткі удари, під сітку, а потім «смешом» посилав волан на задню лінію майданчика.

Остання подача. Очко. Перемога!

Дівчата у коридорі — і «автоматниці», і «механіки» — скандували:

— Олег! О-лег! О-лег! Чем-пі-он!

Артурович підійшов до сітки, потиснув руку Олегові і, зібравши волани і ракетки, мовчки вийшов із спортзалу.

Коли Олег повернувся у свою кімнату, то побачив, що на столі його очікували склянка чаю і бутерброди.

— Олег, ти, як завжди, не був у їдальні, підживися.

— Спасибі, Галочко. А ти обідала?

— Пий чай, Олегу, — промовила, підійшовши Ольга Іванівна, — ти у нас — чемпіон.

А згодом Олег уже сидів біля свого кульмана і закінчував маркірування електричних схем. У скронях у нього ще гуло: то не спадало напруження матчу. Та згодом, опанувавши собою, Олег почав майстерно наводити своїм кохінорівським олівцем на ватмані чіткі схеми.

Небавом він позирнув у бік Галі, та побачив тільки її стрункі ноги з-під кульмана; вона зосереджено креслила, і йому здалося на мить, що спідниця дівчини піднята трохи вище, ніж було завжди.

Олег посміхнувся, впевнений, що це дійсно так.

ОФСАЙД

Юрій Шева мав зріст сто вісімдесят п'ять сантиметрів, тому одразу і складалось враження, що він баскетбольний центровий.

Але постать його була не зігнута, як у баскетболістів-професіоналів, а навпаки — випрямлена, з широкими плечима.

Густе біляве волосся і такі ж біляві брови, розведені в сторони руки — відразу символізували величезний вітряк у степу, десь на пагорбі.

Та все це були якісь вигадки, бо Юрій ще з юнацької секції грав у футбол. Були в його спортивній кар'єрі і гарні команди, і турніри різних рангів, а залишилися — величезний досвід футбольного фахівця, та незгасна любов до шкіряного м'яча.

Після усіх далеких і каботажних спортивних подорожей Юрко осів у місті, працював інженером-проектувальником і водночас, а без цього він, мабуть, не зміг би жити, продовжував грати у футбол.

Більш за все під час гри він полюбляв розігрувати стандарти.

На загал, він завжди старанно встановлював м'яч при виконанні штрафних або вільних ударів. Цей процес супроводжувався довгим розбігом, за котрим і з'являлася таємниця: неможливо інколи було зрозуміти, що буде далі — удар по воротах супротивника? Може, короткий пас, напрацьований на тренуваннях? Чи навів за спину захисників або на дальню штангу?..

Що таки буде?

Отже — розбіг, замах, удар... і таємниця розкривалась, бо футбольний м'яч, наче переляканий бутсою сорок шостого розміру та громоподібним ударом, здавалося, сам шукав щілину у стінці захисників і, як обпечений, усакакував повз воротаря у ворота. Гол!

Гол у футболі — це квінтесенція майстерності, трудоголівської вдачі, а інколи, бува, і випадку.

Але завжди це подія, щаслива мить для гравця і, водночас, тяжке розчарування уболівальників супротивника, бо легше правду похвалити, іншим із нею далі жити. Бач, то вже така планида всіх уболівальників — і сум, і радість — водночас.

Все, як у житті. Ніби доля забирає щастя у однієї команди, передаючи його іншій.

Насамперед, матч цієї суботи не давав гурту Юрія Шеви ніякої надії на успіх у грі першості міста з футболу.

Здавалось, що оця страшенна серпнева спека, що увінчувала все спекотливе літо, була на боці господарів поля, тим паче, що на стадіон приїхали лише вісім гравців основного складу команди.

— Де наш воротар — мишолов?

— Сьогодні, Шево, він страйкує.

— Грицю, поясни, невже він став профспілковим лідером?

— До таких пагорбів він ще не доріс. Це його звичайні голкіперські витребеньки. Вчора образився, що йому недодали спортивну форму, не було його розміру, от він сьогодні й не прийшов.

— З голкіпером розібрались. Тим паче, я на своєму віку не знав жодного воротаря без якихось примх. Це у них від самотності — він же один стоїть у воротах... Але скажіть мені, будь ласка, куди ж тоді подівся Борис Шудько, бо він, як бачу по списку, отримав увесь комплект форми?

— У нього інша проблема, Юрію. Мабуть він знову застряг на іподромі. Може, вночі йому наснилась його найулюбленіша сіра кобила, що вкотре пообіцяла прийти першою на фініш у забігові? От він і подався на іподром до тоталізатора зробити ставки.

— Хто поїхав за ним? Лиходій?

— Так, він. Мобілка щойно відгукнулася — вже їдуть з іподрому на таксі.

— З польовими гравцями нібито впорались. Але що робити з воротарем, кого ставити?

— Шево, давай я ризикну. Колись я у гандболі добре стояв у рамці.

— Облиш, Віталію. Ти у чужий черевик ноги не саджай: після твоєї операції з видалення апендикса пройшло лише сім днів, а ти — на поле!

— Нічого, Шево, якось вистою.

— Віталію, у тебе як по приказці — гулять, так гулять: бий, жінко, ціле яйце в борщ.

— Юрко, все обійдеться, у мене лишилися не зняті всього два шви.

— Бач, як я вцілив, друже. В тебе аж два яйця в борщі. Ну, добре. Ставай у рамку, але без виходів, на місці.

— Я буду весь час на лінії воріт, при моєму зрості та довжині рук, гадаю, м'яч не знатиме, як мене обійти. Адже, Шево, я аж на два сантиметри вищий за тебе. Тож тобі лишається нависні м'ячі на штрафну нанизувати на свої брови, бо стирчать вони у тебе, як граблі.

— З моїми бровами, хлопці, все гаразд. А от де ж нам взяти десятого польового гравця? Може, водія автобуса одягнемо, хай хоч на поле вийде?

— Давай, Юрію, візьмемо нападником Вадима Сіроштана з кошторисного відділу. Ось він сидить серед вболівальників.

— Він лижник, а не футболіст. А серед свого жіночого колективу — чоловіча примадона.

— Ну і що? Нехай бігає по лівому краю, а біжить він добре. Будемо запускати його по флангу довгим пасом за спину захисникам — витримає. Ще й буде у нього добрий стимул — дівчата он як обняли його.

— Вирішили. Так і буде. Переодягайтесь.

Гра видалась страшенно важкою. Сонце ніби сказилось і у другому таймі світило прямо в очі, а поле було твердим, мов засохла глина.

Чи то від спеки, чи може, від твердого газону — але шипи на бутсах боляче давили на підошви гравців.

Обидві команди ледь повзали по полю, а у футбольного м'яча з'явилися ознаки лінивця: він відлітав на відстань лише 5—6 метрів, і гравці нічого не могли з цим удіяти.

Нудьгуючи, два захисники з команди Юрія Шєви перекидалися репліками у центрі поля.

— Яка спека сьогодні, Іване!

— Дихати дійсно нічим. Обережно, підстрахуй мене, піду на добивання м'яча.

— Грицю, та обережніше, в такому підкаті ти цьому півзахисникові ноги зламаєш.

— Нехай не лізе з прямою ногою, як зі шпагою.

— Пронесло, слава Богу. Грицько, не бий м'яча на відбій, відправляй його у вільну зону.

— Кому відправляти, Іване? Ніхто не відкривається, усі стали, бо вморилися, та ще й спека...

— А Вадим наш — і ще свіженький. Запусти його, Грицю, по краю.

— Зараз спробую. Вадиме, діагональ!

Грицько підняв два пальці угору, то був умовний знак і просунувся з м'ячем у центральне коло, потім довжезним пасом кинув у прорив Вадима Сіроштана.

Розпочався лижний марафон. Вадим біг, якимось незграбно розмахуючи руками. Здавалося, йому не вистачає лижних палиць, щоби зробити прискорення, відштовхуючись ними.

Поки він робив свій ривок, обидва захисники коментували його дії на полі.

— Добряче біжить наш новий нападник, Іване.

— Згоден, Грицю. Треба було дещо раніше навантажити його такими пасами.

— Зачекай із висновками, Іване. Все попереду. Адже чим вище швидкість, тим скоріше заносить у халепу.

— І все-таки треба було хоч крихту футбольної грамоти дати цьому лижникові.

— Даремна праця, друже.

— Чому?

— Навчати — це педагогіка. А її зміст у тому, щоб навчати гравців жити не своїм розумом, свій не скоро з'явиться, ясно?

— Щось не дуже розумію, як це стосується Вадима?

— Серед жінок свого кошторисного відділку — він великий спортсмен, тобто — зарозуміло-пихатий. Цього півня педагогіка не приборкає.

— Кажуть люди, що Бог дурневі щастя дає.

Може, нашому нападнику — Вадиму пощастить втекти від отого здоровила — правого захисника. Здається мені, він грав у «Ворсклі»?

— Мабуть, студентом став, то й приїхав до нас.

А в цей час правий захисник вже взяв на приціл Сіроштана, прогавивши мить передачі м'яча. Згодом, коли Вадим зрізав кут і вибіг до лінії штрафної, контролюючи м'яч, захисник, наче косою збив небогу-нападника на землю.

То не грім учувся з неба, то Вадим Сіроштан застукотів боками, та ногами по твердому, але співчуваючому футбольному полі.

Пролунав свисток, як чарівна музика для гравців Юрія Шеви, і вже суддя хутко побіг до місця події, витягуючи на ходу з кишені жовту картку.

— Невже пенальті?

— Ні, Юрію, штрафний. Трішки недобіг наш Вадим: знесли — за метр до штрафного майданчика.

— Ти сам проб'єш, Шево?

— Так, спробую. Застережіть Вадима, щоб не висовувався вперед.

— Вадиме, слідкуй за лінією захисту, не лізь вперед! — гукнув Іван.

Але відстань до нападника була досить далекою.

— Куди лізти? Вперед? — відгукнувся Сіроштан.

— Пусте, Іване, йому гукати: він нічого не зрозумів. Гадаю, все якось обійдеться. При розігравші штрафного ти краще пробіжи повз м'яча, а я проб'ю.

— Домовились, Юрку.

На трибунах запанувала тиша. Примовкли навіть дві п'яненко уболівальниці. М'яч чомусь довго не заспокоювався, тому Шеві довелося двічі його встановлювати. А суддя тим часом відсував стінку гравців на обов'язкову відстань — дев'ять метрів.

Нарешті Юрко розпочав свій коронний розбіг, нахилиючись то ліворуч, то праворуч, стінка захисників трохи розсунулась, і Шева увігнав м'яча в щілину між гравцями.

Але м'яч не влетів у ворота, бо таки зачепив когось із стінки, змінив напрямок польоту і покотився у лівий кут воріт, де біля штанги раптом опинився Вадим Сіроштан.

— Вадим, не чіпай м'яча, стій на місці.

Та, мабуть, Сіроштан не почув застереження Юрія, бо, озирнувшись на трибуну, де сиділи дівчата, він з усієї сили вготив м'яч у сітку воріт перед самим носом воротаря, котрий таки встиг добігти з правого кута.

— Гол! Гол! — кричав Вадим, дивлячись на трибуни своїми сяючими, як скаже пізніше Шева, лижно-паличними очима.

Пролунав свисток судді:

— Офсайд!

Мабуть, у всьому цілому світі не було таких щасливих очей, які сяяли у воротаря «Електроважмашівця», коли він установлював м'яча на місці порушення.

Вадим Сіроштан мовчки повернувся і пішов з поля. Ніхто його не зупиняв, бо врешті пролунав свисток і гра закінчилася...

Двоє гравців таки не втримали Шеву, який вирвався з їхніх пут і стартонув услід за Сіроштаном.

Вадим, як шкідливий кіт, озирнувся і, побачивши вираз обличчя Юрія Шevi, зробив відчайдушний ривок і заховався між теплими боками уболівальниць свого відділку.

Сміялись усі — гравці, судді, уболівальники. Юрій зупинився, махнув рукою і, знявши футболку, попрямував у роздягальню.

Величезне, наче розпечене, сонце присіло на окраєць західної трибуни і, наостанок посміхнувшись Шevi, пірнуло вниз, мабуть, пішло спати.

На східній трибуні галасували дівчата. Юрій побачив, як одна з них чимось змазувала подряпини на коліні Вадима Сіроштана, а сам він задоволено сміявся, тримаючись за талії двох інших дівчат.

— Знайшов я собі лицаря-нападника,— буркнув Шeva і пішов далі...

ГАВРИЛОВИЧ

Ін-Кіто* затягло туманом, а через якусь мить хмара насунула на порт Ясний. Та мрячив він недовго, бо вітер відривав дошові шапки від голови вулкана «Богдан Хмельницький» і котив їх в Охотське море. Там вони утворювали ланцюг хмаровиння і, мов ескадра, пливли у морський простір, за горизонт.

— Привіт, Вікторе.

— Доброго дня, Олено Петрівно.

— Куди поспішаєш?

— Як завжди, на стадіон.

— На стадіон? Як у тебе діла ідуть?

— Олено Петрівно! Що це ви так футболем зацікавилися? Він же не торгівля, у ньому — ні купити, ні продати.

— Продати і купити можна все, Вікторе. Я от, наприклад, хочу купити у тебе двадцять п'ять хвилин першого тайму і двадцять — другого.

— Як це — купити? Час не продається, та й розцінок на таку торгівлю немає, — посміхнувся я. Олена Петрівна не підтримала жарту.

— Я хочу, Вікторе, купити у тебе сукупні сорок п'ять хвилин гри.

— Не крути, Олено, а кажи, що замислила.

— Ех, Вікторе, Вікторе! Невже сам не бачиш? Спився мій Федір Гаврилович. Розумієш, я цілий день у крам-

* Полонина на вулкані Б. Хмельницьків, о. Ітурун.

ниці, не відходжу від прилавка, а він начебто іде на роботу на свій катер, а ввечері притягають, мов сніп з поля. Ніякий. Що робити маю? От і вирішила: забирай його на сорок п'ять хвилин...

— Не второпав? Що ти маєш на увазі?

— Випускай на поле, і хай грає, як молодий.

— Та йому ж під п'ятдесят! І він ніколи не грав у футбол.

— Інші ж грають, а вони не розумніші за мого Федора Гавриловича,— була відповідь.— Я ходила на твої матчі, Вікторе, і вирішила: коли Федір буде грати, то й пити горілку кине. Допоможи! Ти тільки візьми його в команду, а я вже його вдома з'їм, якщо не тренуватиметься на стадіоні або нехтуватиме тими кросами, які ви намотуєте щодня вранці. Федір — це моє щастя, ти розумієш?

Вона помовчала, потім, схлипнувши, продовжила:

— У кожного своє уявлення про щастя. Одному достатньо добрих заробітків, а іншому — треба більшого. Я, мабуть, запросила у долі забагато, але Федір давав мені це... І от зараз у нашій сім'ї, Вікторе, заштормило.

Протоколу угоди не підписували. Домовились, що Федір Гаврилович тиждень тренується під наглядом Олени Петрівни — вона виганяє його з дому на крос, слідкує за режимом, ще тиждень — Гаврилович тренується під моєю опікою, а вже тижнів за два я випускаю його на матч з командою «Рибкопу» або ж теплохода «Марія Савіна».

Могорич — два ящики пива і святковий стіл із ситром та крекерами для всієї моєї команди.

Кросова дистанція у нас була розмічена по дорозі від Курильська до порту Рейдового — чотирнадцять кілометрів. Однак таку відстань ми ніколи не долали. Звичайний маршрут був — Курильськ, сопка Коханья —

Ясний, а вже з Ясного ми прямували на стадіон біля спортшколи.

Тільки-но ми повернули на дорогу до Ясного, побачили Федора Гавриловича у спортивному костюмі.

— Вікторе, не поспішайте...

— Пристроюйтесь за нами, Гавриловичу!

Так відбулося і на другий, третій, четвертий день, аж до суботи.

А в суботу, десь о шістнадцятій, Федір Гаврилович прийшов на тренування.

— І де ти взявся, Вікторе, на мою голову з цим футболом?

— Гавриловичу, всі запитання — до Олени Петрівни. Вона уклала контракт.

— Які запитання я можу поставити моїй Оленці, Вікторе? Ніяких! Дома лише й виконую її накази...

— От і домовились, Гавриловичу, вдома — її вказівки, на тренуванні — мої. Переодягайтесь — і на поле.

Під кінець тренування, після того, як хлопці добряче попоганяли Федора Гавриловича у «квадраті», я дивився на нього із задоволенням.

Футболка — хоч викручуй, обличчя зашарілося, він уже ледь пересувався майданчиком.

— Закінчили тренування, хлопці. Всі — в душеву.

Федір Гаврилович вдячно подивився на мене і почав складати речі у спортивну сумку.

Прямуючи після тренування додому повз прикордонну заставу, а побачив попереду знайому постать.

— Олено Петрівно, що ви тут робите?

— Тебе піджидаю, Вікторе.

— Щось трапилось?

— Скажи мені, друже, гарний у мене Федір Гаврилович?

— Та гарний, гарний. Тільки от схуд дуже. Може, ви його вдома не годуєте, Олено Петрівно?

— Навпаки. Він на підсиленому режимі та дієті. Скидає кілограми.

— Справді скидає. Живота майже немає, бігати став швидше...

— От і я кажу, Вікторе, він у тебе — кращий!

— Олено Петрівно, не ходіть колами. Кажіть одразу — що треба.

— Постав його завтра на гру, Вікторе.

— Та він ще зелений.

— Розумію. А ти постав у склад, хай грає.

— Щось не второпаю, Олено Петрівно, хто тренер: я — чи ви?

— Звичайно ти, Вітю. Але постав його грати біля себе. Благаю.

— Мабуть, переломний момент, Петрівно?

— Саме так. Він повірив, що можна жити без горілки і мріє забити гола — мені в дарунок.

— Зрозуміло. Готуйте крекери та пиво.

У грі з «Рибкопом» на двадцять другій хвилині я випустив Федора Гавриловича на поле.

А перед тим мій помічник Сергій Головатий хвилину п'ятнадцять розминався з ним у спортзалі.

— Гавриловичу, граєте в нападі на місці відтягнутого центрального нападаючого. Я граю поруч. Не ловіть гав!

На трибунах сталося пожвавлення. За Федора Гавриловича вболівала вся команда катера «Інтеграл» та путинний загін студентів із Томська.

— Гав-ри-ло-вич! Гав-ри-ло-вич! — скандували вони.

Хвилину через десять після виходу на поле мого підопічного я скористався помилкою захисників «Рибкопу» і рвонув з м'ячем у їхній штрафний майданчик.

— Гавриловичу, не зивай, — гукнув я.

Потім обіграв ще одного захисника і, відтягнувши захист на себе, вирішив з лівого кута штрафної про-

бити по воротах. Замах. Воротар зреагував і впав, захисники посунули на мене, от-от знесуть, і в останню мить я викотив м'яча на Гавриловича за два метри від лінії воріт.

З ходу Гаврилович разом з м'ячем влетів у ворота.

— Гол! Гол! Ура!

На стадіоні творилося щось неймовірне:

— Гав-ри-ло-вич! Гав-ри-ло-вич!

Олена Петрівна перевиконала умови нашої угоди. За святковим столом перемогу відзначали уболівальники і гравці. Пригощалися ми двома ящиками пива і двома величезними тортами, спеціально замовленими в місцевій пекарні.

ПІНКЕ СЬОГОДЕННЯ

МЕТАЛОБРУХТ

Постачальники

Кожна, будь-яка написана раніше історія мала початок, золоту середину і кінець. Усі події, назвичай струнко, ніби вишинкувано спочатку в шеренгу, потім повернуто праворуч і, як ланцюжок, ішли одна за одною, наче виводок вутят — за мамою — вуткою...

В подіях, що трапились в маленькому приміському містечку, не було початку, бо мобілка завершала вночі, коли вечір пішов спати, а ранок — іще дрімав, хоча Володимир Нечипорук чомусь не спав, тому швиденько схопив слухавку.

— Нечипорук. Слухаю.

— Впізнав мене, Володю?

— Максиме, ти або пізніше, або вранці телефонуй, мені тепер хоч глеєм замазуй очі: не засну.

— А ти зовсім не спи, бо в мене пропозиція — на величезний кошторис!

— Максиме, тебе, часом, у дитинстві, може, хтось кидав на долівку, як грузило у річку?

— Ти тільки уяви, Володю, яка гарна пропозиція: тут тобі — і гроші, і адмінресурс — разом.

— Хлопче, облиш свої кросворди, зустрінемося о десятій в офісі, тоді все і обговоримо.

Слухавка не вщухала, та балакав Максим Прокопенко, давній приятель Володимира і найактивніший постачальник металобрухту, вже сам з собою: Нечипорук

швиденько заблокував мобілку, а потім, для надійності, вийняв штрих-код, згадавши, що пароль його телефону складав чотири одиниці.

Та сну вже не було. Володимир, лежачи горілиць, дивився у балконні двері, за якими розлилось золотаве світло: ні, то не були виблиски якоїсь золоті ханти-мансійської баби, то на стоянці, що розляглась навпроти будинку, висвітлювали жовто-променеві ліхтарі, згодом спрацювала чиясь автосигналізація, мабуть, хтось забув її вимкнути, коли залишав свого дуже дорогого коня, як вбачалось, ніби на призволяще.

Собак, що охороняли сонні машини, чимось роздратовано.

Володя добре знав, що все їх гавкання зводилось до простої охорони своєї території, де вони мешкали, отримували їжу від чергових, здебільше вигавкуючи не на людей, а мешканців інших собачих зграй, котрі порушували собачу конвенцію про недоторканість території, поміченої і дбайливо обрізканої піднятою собакою ніжкою.

А вранці — оця собача трійця розкине ноги і буде спати на сонечку аж до обіду, усім своїм виглядом показуючи, що добряче попрацювали вночі.

Максим Прокопенко якось зауважив, що згряя живе — як у Христа за пазухою: ані — бухгалтерії, ні налогових декларацій, ні — ДАІ з ментами.

Володимир зручніше вмовстився у ліжку, витягнув руки вздовж тіла, намагаючись заснути.

Відлуння якихось думок впливало десь зверху, з глови, а потім, вони, начебто, пливли крізь нього, одна за одною, не лишаючи навіть будь-якого сліду; як для слідчого, всміхнувся Володимир, то не було ніякої зачіпки.

Раптом хлопцем почуто який-то гуркіт: то вже чергова думка їхала на нього, у матеріалізованому вигляді —

обличчі Максима, воно було зашаріле, виглядувало із люка бронетранспортеру.

— Так можна і під колеса потрапити,— посміхнувся Нечипорук і його аж хитнуло на ліжку, начебто ухилиючи від жахливого сілуета.

— Ну, Максиме, я тобі покажу бронетранспортера завтра,— бубонів Володимир, розуміючи, що розмовляє сам з собою. А думки насідали — невже Максим припре, думалось йому, на приймальний пункт металобрухту якусь військову одиницю техніки?

Тиждень тому військова прокуратура послабила свої лещата, коли розслідувала чиюсь анонімку про сдачу в металобрухт військової техніки на приймальному майданчику підприємства «Економ сервіс», директором якого працював Володимир Нечипорук.

Не було йому ніякого зиску знову здавати іспити долі, бо в програші буде завжди він, Нечипорук, якщо не в змозі відкупитись хабаром від прокурорських.

Літні відпустки на підприємствах — здавальниках призвели до того, що на приймальному майданчику «Економ сервіса» лежало менше двадцяти тон металобрухту з засмітнення в чотири відсотки; тобто, підприємство дожилося до самого краю.

Вранці Володимир Нечипорук ходив по майданчику, наче зі хреста знятий, бо жоден із постачальників не виконував виробничий графік — металобрухту не було.

За довгі роки, що Володимир займався металобрухтовою справою, такі часи траплялись частенько, та він був упевнений, що доля підкине йому ласий шматочок, хоча із семивідсотковим засмітненням металобрухту.

Володимир навіть уявляв, що ця подія, наче грім із ясного неба, і підживить, і дасть можливість заробити грошеньт — все разом: і план виконати, і, як завжди, а без цього жодного разу не обходилося, занесе в халепу. На ранок так і сталося.

Того дня, опівдні раптом насів потужний рев двигуна і на приймальний майданчик, зачепивши в'їзdnі ворота, вповз величезний тягач, а за ним на причепі вкочено бронетранспортера.

— От тобі і сон в руку,— подумалось Нечипоренку, і хоча Володимир знав свою справу, як черевики на своїх ногах, але такого ще жодного разу не було.

Із кабіни тягача, котрий зупинився виплюнувши на-останок густюший клубок диму, виплигнув Максим Бондаренко.

— Вітаю шановну бригаду, Володимире!

— Максим, з якої такої частини ти поцупив оце страховисько?

— Вибачте хлопці, але ми задніх не пасемо. Ми завжди — попереду, а хто попереду — тому першому і Бог дає.

— Облиш, друже, балачки. Це вже дуже серйозно. Документи є на цього дракона?

— Та чи я зміг би проїхати оті кляті сімдесят кілометрів, як би документів не було? Нас перевіряли вісім разів.

ДАЇ — аж п'ять раз, то й залишив я там по сто гривень кожному посту, а от ВАЇ — тут дорожче — аж по сто п'ятдесят — кожному.

— За що ти їм платив, Максиме? За документи?

— Мабуть ти з глузду з'їхав, Нечипорук! Платив — за «Негабарит», за їх безпеку на дорозі, за супроводження на дорозі, за чіткі печатки на бланках, за всі коми і тире — тощо.

— І все таки, Максим, документи чисті?

— Як завжди, чистіше — не буває. Може ти міркуєш, Володю, що дурневі Бог щастя дає, то помиляєшся! Доля і Бог в цьому випадку не в сценарії, вільні, бо знайшов я цю техніку через Київську базу військових. Тут майже дванадцять тон, за винятком колес, бо їх я повинен передати на іншу фірму, бо ви гуму не приймаєте, так?

— Дійсно, не приймаємо. Максимчику, бери швиденько путівку, накладні, все-все — і в бухгалтерію, як кажуть, установленим чином.

— Добре, Володя. Єдине прохання до тебе, робить свою справу швидко-швидко, тобто: постав дві-три пари робітників з різакми і за два дні — щоб цього коня не було тут, швиденько у вагон — і залізничникам.

— Чогось боїшся, Максиме?

— Ні, Володю, все чисто, але коли ми їхали — клятий чорний кіт перебіг дорогу. Погана прикмета.

Нечипорук розумів, що ризик у четвертуванні цього бронетранспортера був великий. Але документи були також чисті, як і очі Максима, от тільки він чомусь дуже поспішав.

— Володю, будь ласка, переведи завтра гроші зранку на мій рахунок, а то мені зле, бо дорога із Києва, як і із місцевої військової бази — вийшла дуже кусючою.

Пів години поспіль тягач заревів, добряче прокоптивши чорнючим димом майданчик. Максим, а він уже вдерся в кабінку, висунув голову і гукнув:

— Я забрав свої накладні, ваші екземпляри документів — в бухгалтерії. Щастя вам, хлопці! Поспішайте з роботою і пам'ятайте про чорного кота...

Та Володимир Нечипоруку було не до жартів Максима, бо кисню для різаків — було обмаль, а пропан, котрий застосовано для порізки метала, повинні підвезти десь через годину.

А в цей час машиніст підйомного крана вже розвертав приречений транспорт, який, мабуть, пробіг не одну тисячу кілометрів, в свою чергу — газорізальники підтягли свої шланги і останні балони з киснем.

Через двадцять хвилин стріхнули різакми і бригада дружньо насіла на бронетранспортер, котрий отримав перше і останнє глибоке, цивільне, невідпорне вогневе поранення.

Через півтори години на майданчик прибула машина з киснем, згодом — друга, з пропаном.

— Перекур,— об'явив Володимир. Коли, нарешті, всіх зібрано, щоб перекусити, він об'явив:

— Робота — акордна. Платня — двійна. Їжею та могоричем забезпечу. На все — про все — даю добу. Завтра зранку прийдуть три машини з готовим бруктом, десь тридцять п'ять тон, їх розвантажити — прямо у вагон, котрий залізничники подадуть також вранці під завантаження.

— Іване Федоровичу,— звернувся Володимир до начальника майданчика,— відслідкуйте, будь ласка, щоб маневровий тепловоз підтяг порожній вагон у зону роботи нашого крана. Додатково — інструктаж по безпеці. Щоб всі все зрозуміли і розписалися у журналі безпеки.

— Добре, Володимире Кузьмичу. Прослідкую. Є одне запитання до Вас: коли закінчити завантаження і закачати тепловоз на станції, щоб витягти вагон?

— До восьмої вечора — маєте час для роботи, Іване Федоровичу. О восьмій двадцять вечора — вагона на коліях майданчика — не повинно бути.

— Маю гадку, що впораємось. Я сьогодні був на товарній, відвіз дівчатам могорич, станційники — не підведуть.

— З порізкою впораємось?

— Встигнемо. А машини з бруктом не запізняться?

— Машини вже в дорозі. Я тримаю з ними зв'язок. Можуть бути навіть раніше. Що у нас іще не вирішено?

— Запитань і проблем — не маємо. Як є робота, то і гроші будуть. Люди раді.

— Будуть, будуть Вам гроші, хлопці. Ось Вам і ще десять пар рукавиць і дрiт для ув'язки вагону. Іване Федоровичу, давайте команду до роботи.

Прослідкувавши, що робота розпочалась, Володимир оглянув пошкоджені ворота. Невеличкі подряпини не псували їх вигляд, тому Нечипорук швиденько сів у свій «Опель» і поїхав до офісу.

ЗУСТРІЧ

Перше бабине літо у селище Злотницьке — щире і тепле. Максим зустрів сонце на своїй садибі опів на восьму. На траві, на даху його машини виблискувала роса, а сам він, розмахуючи руками, ступав босими ногами по ще зеленому клеверові, з задоволенням вдихаючи пахощі дубового листа.

Ліс був поруч. Зразу за парканом постали три величезні дуби. Чи то вони проспали цю ранкову зорю, чи може росяна потаємна вологість налягала на віти, тому їх сонну тишу розбуркував дятел: Він настирливо стукотів у деревину, інколи озираючись навколо.

Максимові здавалось, що ця пташина чимось схожа на нього, на людину. У свої тридцять чотири роки, п'ять з них Прокопенко займався металобрухтом, хлопець навчився довбати в кожну справу, як цей дятел, доводячи, в міру свого вміння, кожну розробку до кінця.

От і сьогодні, турбот зранку було багато, бо чекав Максим дуже шановного гостя — людину в армійських погонах — Петра Семеновича Макаренка.

Холодна роса до кінця розбудила Прокопенка; він облаштував мангал, запалив дрова і невдовзі димкові пахощі змішались з пахощами прілого листа, а сам смачний димок піднято угору назустріч сонця.

— Бути гарному дню, — міркував Максим. Потім він не зволікаючи розпочав нанизувати промариновану шашличну заготовку на шампури.

Задовго до священнодійства, коли шампури лягли на своє місце в мангалі, і з рештою, пахощі смаженого м'яса поплили навкруги, до будівель сусідів, Максим зателефонував полковнику Макаренку і довідався, що той прибуде о десятій ранку. Час швидко побіг на круг.

— Які пахощі, Максиме,— вітав Петро Семенович, виходячи з чорної «Волги».

— Можеш бути вільним до дванадцятої нуль-нуль,— зауважив він водієві.— Будь на зв'язку.

— Максиме, прийми мій коньяк до столу.

— Петро Семенович, ви, як завжди, зі своїми пиріжками.

— Не звертай уваги, Максиме. Чим будеш частувати сьогодні?

— Сьогодні у нас Бог надав шашлики з кабанятини?

— Отака подія! Давненько ми не куштували свіженького кабанчика!

— Мені пощастило, Петро Семеновичу. Вчора завітали лісники і пригостили. Так що пішли до столу, розіємось.

— Ходімо, Максим. А де дружина твоя, здається Катерина?

— Я її відправив до батьків.

— Для чого це, щоб не заважала нам пиячити?

— Не тільки, більше за все — подалі від Ваших очей та рук, Петро Семеновичу.

— Оце так гостинність! Чому так?

— Моя розвідка донесла, що Ви — невідпорний чоловік, то я і відправив жінку свою подалі від спокуси.

Петро Макарович аж крякнув, чи від несподіванки, чи від задоволення, потім обійняв Максима:

— Люди брешуть, хлопче. Ну що, пригощаєш?

— Запрошую, пане підполковнику, до столу.

Шашлики вдались: був в них дивний смак — синьої травки, шкірка м'яса прирум'янилась, помідори — припечено, але не пригоріли, вони пропахли димком і десь хвилин за сорок — зникли разом з пляшкою коньяку, а ще й пляшкою горілки; невдовзі Максим і Петро Семенович — сіли на стільці в саду.

Сонце доброзичливо висвітлювала їх почервонілі обличчя, мабуть, не розуміючи, чого це вони так розчервонілись. Легенький вітерець проносив у повітрі осіннє павутиння, ранкова тиша висіла в саду, котру порушували — дятел на дубині, та яблука, котрі поодинокі падали на землю.

— Гарно в тебе, Максим. Тиша яка!

— Залишайтеся на цілий день, Петро Семеновичу. Відпочиньте, пізніше підемо на водосховище, я там домовився з яхтою.

— Ні, Максиме. Дякую за гостинність. Але мені потрібно заїхати ще на два підрозділи. Контролюю, щоб добре працювали.

— Навіщо, Семеновичу, таке навантаження?

— Термінові справи, Максиме, бо приїхав я до тебе з пропозицією і доброю вісткою.

— Може, ще по одній? — промовив Максим, ставлячи на стіл чергову пляшку коньяку.

— Досить, хлопче, на сьогодні. А тепер — до справи.

— Новини такі: через десять днів я здаю свої повноваження, залишало свою частину, іду на підвищення.

— Не питаю куди, Семеновичу, але мені сумно.

— Не сумуй, Максиме. Іду до академії начальником тила, так що можливості мої збільшаться. А сьогодні — ось моя пропозиція: я списав п'ять вантажівок, той по тим цінам, що й бронетехніка, ти їх можеш забрати.

— Хвилиночку, Петро Семенович. В машинах — сорок відсотків тонкого заліза — це 12-й клас, багато гуми, а брухту класу 3А, усього відсотків сорок.

— Облиш, хлопче, цю торгівлю. Тим паче, що мої можливості на новому місці — безмежні. Тому через три дні готуй налічку, а я підішлю свого лейтенантика, то й все з ним узгодите, то моя людина.

— Петро Семеновичу, дуже малий термін. За день чи два — я не оформлю кредит у банку, потім ще — обналічка, а мої хлопці — зараз пусті, бо брухту обмаль, відпустки.

— Міркуй, міркуй, Максиме. Часу обмаль. До воріт садиби під'їхала чорна «Волга».

— Мій час вичерпано, Максиме. Дякую за прийом, привіт дружині твоєї. Іншого разу ти її не ховай від мене, бо не приїду.

— Вибачте, Семеновичу, якщо щось не гаразд, — зауважив Максим, проводжаючи гостя до машини

Лишившись один, він відчув, як у повітрі запахло газом, то автомобіль полковника Макаренка розкидав клубочки водню, наче відштовхуючись від стіни пахощів осіннього помаранчевого сада.

Максим присів до осиротілого столу. Гуркіт машини вшух десь за селом, тому можна було все обміркувати. І щоб трохи відігнати хміль, та й позбутися головного болю, Максим проковтнув дві таблетки анальгіну, запив водичкою і полегшено зітхнув.

— Ох, і міцні військові хлопці на випивку, — потім взяв чистий аркуш паперу і розділив його вертикально на п'ять колонок. Перша — кількість/ціна, друга — сума валового доходу, третя — витрати, включаючи відсотки банку, четверта — обналічка — до 4%, нарешті, — п'ята — рентабельність і ризики.

Довго він ще сидів міркуючи над цифрами, але зваживши всі за чи проти — вирішив не ризикувати. Го-

ловне, що спонукала його до цього рішення — підвищення в посаді підполковника Макаренка, що зводило управління постачанням авто-техніки нанівець, бо свою посаду він передасть іншому.

А от друга причина ризику була ще більш вагомою — це наїзди військової прокуратури.

Намацавши мобілку на столі Максим набрав номер приймальні «Економ сервісу». З'єднання не було. Швиденько перенабравши номер мобілки Нечипорука, його аж у піт кинуло, Максим витер лоба рушником.

— Слухаю, Нечипорук.

— Володимире, треба порадитись.

— В чому справа, Максиме?

— Мої військові запропонували аж п'ять машин на металобрухт. Ти зможеш мені дати передплату хоча б — сімдесят відсотків?

— Ні, Максиме, це великий ризик, цілих двадцять дві тисячі гривень передплати, не зможу, вибач.

— В мене, Володимире, і в самого не лежить душа до цієї пропозиції. Мені здається, що мій полковник уже змазав лижі, бо йде на підвищення, той хоче трошки зрубати «капусти».

— Вибач, Максиме. Мені терміново треба під'їхати на майданчик, бо вже хлопці завершують завантаження вагона. Треба відправити вагон і отримати залізничні накладні, бо я оголив свій рахунок, перерахувавши тобі гроші, а з металургійного заводу — одержу свої пільги після відправки їм номера накладної, вагона.

— Щастя тобі, друже. Я зателефоную іще раз, бо щось мене гнітить після зустрічі з Петром Семеновичем, та й отой клятий кіт мені наснився, бо вмивався вночі. Боюсь, будуть гості, Володю, у тебе в понеділок.

— Спасибі тобі, Максим, за надійного постачальника. Наразі я поїхав, друже. Будь на зв'язку.

РОЗБОРКИ

Навкруги виривало бабине літо. Клени і берези вже одягли жовті свитки. У безодні неба яріло сонце, а в того неба — очі були сині-сині, наче у співачки на сцені.

Рейки залізничної колії, що вела на приймальний майданчик «Економ-сервіса», виблискували, немов незвичні полоси, що прямували за небокрай.

Володимир Нечипорук, поспішаючи, їхав на своєму «Опелі» вздовж залізничного полотна, упевнений, що бригади вже закінчили роботу.

— Доброго дня, хлопці.

— Вітаємо, Володимир Кузьмич.

— Іване Федоровичу, бачу встигли все завершити?

— Таки встигли, хоча і важко було. Через п'ять хвилин тепловоз витягне вагон і я піду оформляти товарні накладні

— Гаразд, Іване Федоровичу. Об'явіть своїм робітникам, що зарплатню отримують сьогодні о сімнадцятій, по завершенню робочого дня. Людей вчасно годували?

— Не турбуйтеся, Володимире Кузьмичу. Всі Ваші накази — виконано. Але я бачу, що у вас настрої кепський, в чому річ?

— Погане передчуття, Федоровичу. Давайте заїдемо у ваш вагончик, треба порадитись.

Зайшовши у вагончик Нечипорук висловив свої побоювання, щодо легальності металобрухту у вагоні.

— Розумієте, Іване Федоровичу? Оці побоювання не дають мені спокійно працювати.

— Згоден з Вами, що будемо робити?

— Коли, Іване Федоровичу, оформите на товарній вагон на Донецьк, то захвативши відповідні документи, домовтесь з товарниками станції на його переадресовку десь із ст. Лозова на Дніпропетровськ. Якщо вони

не в змозі це зробити, то нехай оформляють переадресовку на нашу вимогу у будь який час з іншого місця в процесі руху потягу. Домовились?

— Все зроблю, Кузьмичу. Мабуть рішення правильне: треба підстрахуватись.

Розпрощавшись з робітниками майданчика Нечипорук попрямував до своїх друзів в районному відділку внутрішніх справ.

— Доброго дня, Костянтині Пилиповичу,— промовив він, заходячи в кабінет зам. Начальника відділку, своєму давньому товаришеві по юридичній Академії.

— Привіт, Володю. Ну, що скажеш, всіх своїх ворогів приборкав?

— Здається ні, без Вашої допомоги не обійдусь.

Десь з тридцять хвилин було витрачено на обговорення операції, на котру погодились його друзі, бо зауважили, що представники військової прокуратури ведуть себе нахабно.

Навіть не представляючись в районному відділку, але лишаючи сліди свої в організаціях, маючих зв'язки з військовими постачальниками: вимагали хабарів.

Володимир підписав необхідні документи, розписався в отриманні однієї тисячі сімсот гривень, котрі були помічені спеціальною фарбою і, розпрощавшись з друзями, поїхав до свого офісу.

В приймальні сиділи двоє незнайомців. Прес-секретар Галина Василівна пригостила їх кавою.

— Доброго дня, шановні добродії, з якого приводу завітали до нас?

— А Ви Нечипорук, так?

— Представтесь, будь ласка, хто ви, чим зобов'язаний цією зустріччю.

— Володимир Кузьмич, хіба Ви мене не впізнаєте? Я — капітан Гапоненко. Зі мною — мій помічник — слід-

чий нашої організації — капітан Леонід Маркович Мироненко. Так що, прошу любити і пригощати.

— Галина Василівна, дякую, що розважили гостей, та пригостили їх кавою. Як бачите, кава сподобалась.

— І не тільки кава, а й сама Галина Василівна. А ось Ваша організація нам не подобається.

— Давайте, шановні незвані гості, продовжимо цю бесіду в моєму кабінеті. Проходьте, будь ласка.

Володимир пропустив слідчих у свій кабінет, а сам подав аркуш папера Галині Василівні.

— Зареструйте, будь ласка, оцей лист, бо тут скарга і на неї треба давати терміново відповідь. Прошу Вас уважно перечитати цей лист.

Двері в кабінет зачинились. Галина Василівна вчитувалась в листа Нечипорука:

— Галина Василівна! Хвилин через десять я викличу Вас по селектору, що би Ви приготували каву. Після цього, відразу дзвонить по відомому Вам — пожежному і скажіть фразу: — У нас все гаразд. Потім зустрінете людей, що прийдуть і запустите їх у кабінет. Вони представляться і промовлять пароль «Ми — від Миколи Кузьмича». Після цього нікого із сторонніх не пускайте у приймальню. Подзвонить Івану Федоровичу і передайте мою команду на переадресовку.

А в цей час у кабінеті у Володимира становилось спекотно. Слідчі прокуратури насідали на Нечипорука, погрожуючи закрити підприємство.

— Андріє Федоровичу, — звернувся Володимир до капітана Гапоненка, — які у вас конкретні обвинувачення до нас, що до закупівлі брухту?

— Ти, директоре, не крути хвостом. Минулого разу, в час першого нашого візиту, ти так нічого і не зрозумів? От тому сьогодні ми вже вилучимо всю твою документацію для перевірки, ти враз зупинишся, от тоді станеш більш лагідним. Зрозумів?

— Щось не дуже розумію, Андрію Федоровичу. Того разу, коли ви перевірили мене, я виконав всі ваші вимоги. Що Ви ще хочете?

— Я тобі швидко мізки вправлю, щоб вони швидше працювали,— втрутився у бесіду помічник Гапоненка.

— Тихше, тихше, капітане,— огризнувся Володимир. А то я зараз перевірю Ваші повноваження, з якого це приводу ви хочете мене перевірити?

— Не дибкуй, директоре. Гапоненка не проведеш. Головне питання у нас — куди ти подів бронетранспортер. Ми були на приймальному майданчику, але там його немає.

— Як куди? Переробили в металобрухт.

— Ти, директоре, розумієш, що ти порізав новеньку бойову одиницю, вона була ще в солідолі?

— Це ваші вигадки, панове. У мене в накладній аж сім відсотків засмічення. Тобто, Ваша техніка була з іржею, як старе корито.

— Добро, зараз вилучимо всі твої документи, тоді й побачимо і твій відсоток, і куди ти його подів отой метал.

— Я вам відповім і без вилучення. Метал пішов на Донецьк. Ось копія залізничної накладної. Через дві доби він буде на металургійному, у Донецьку.

— Це ми перевіримо. Через день ми будемо у Донецьку і зустрінемо твій вагон.

— Їх там сотні, його важко буде знайти.

— Все знайдемо, тим паче, ми знаємо, що до тебе скоро знову привезуть автотехніку на металобрухт, і, в такому разі, тобі краще з нами не сваритись, а співпрацювати.

— Я вас зрозумів,— відповів Володимир.— Які повинні бути мої дії та зобов'язання?

— Дуже прості,— засміявся Гапоненко.— Швиденько клади дві тисячі гривень, для першого разу, а якщо

нашого металобрухту буде більше, то ми ставку підвищимо.

— Я стільки не можу дати.

— Як це не можу, ти підрахуй, хлопче, які ти понесеш збитки, якщо ми зупинимо підприємство і закриємо твій майданчик. В тебе і кран орендований, ти вже місяць не платив за оренду. Так?

— Дійсно не платив, а ви звідки знаєте? Хтось «кроує» на моєму майданчику?

— Питання тут задаємо ми. Зрозумів?

— Я то зрозумів, але в мене зараз є тільки півтори тисячі. Більше майже немає.

— Що значить майже немає? Ти, що шуткуєш з нами?

— Я без усяких жартів кажу, Андрію Федоровичу. Наразі я розплатився з постачальниками, а завод розплатиться зі мною днів через три. Отже, в мене є півтори тисячі гривень, а двісті — то я залишав за оренду крана, та, мабуть, їм прийдеться заплатити пізніше.

— Оце вже інша розмова, — обірвав Максима Гапоненку. Давай для першого разу твої тисяча сімсот грн, а решту — пізніше. І скажи своїй секретарці, хай приготує ще каву, дуже вона смачна, мабуть, і вона, і кава? Може поділишся, директоре?

Володимир мовчки витягнув гроші і подав їх Гапоненку. Той перерахував, потім передав своєму помічникові, той також перерахував ще раз сотенні купюри, забрав собі сім штук, а решту повернув Гапоненку.

— Все гаразд, Юрію?

— Тисяча сімсот. Свої я взяв, та думаю дурниці твої, що погодився на цю суму.

— Не панікуй, Юрію Семеновичу, ми ще дождемо пана Нечипорука, так директоре?

— Куди ж від вас подінеся. Така, мабуть, вже моя доля — всім платити.

Потім Володимир гукнув, натиснувши кнопку селектора:

— Галина Михайлівна, приготуйте каву, та смачніше, бо вона дуже сподобалась нашим гостям.

— Як і ти сама, Галочко, — весело зауважив Гапоненко, нахилившись до мікрофона. Гості перейшли до журнального столика, розвалились у кріслах.

— А коньяк у тебе є, Нечипорук?

— Зараз буде. Галина Михайлівна, захватіть, будь ласка, пляшку «Наполеона».

— Багато живеш, Нечипорук. Треба дуло тебе на більшу суму «розколоть». Як гадаєш, Володимире?

— Ще встигнете, товаришу капітане.

Почувся стук у двері.

— Заходь, заходь, Галочко, чекаємо тебе, — весело вигукнув капітан Гапоненко і примовк.

В кімнату ввійшли четверо чоловіків і представились:

— Старший оперуповноважений міського відділку ВС — майор Сергій Іванович Головка. Зі мною — слідчий Петро Лазаренко, звання — капітан, і двоє пойнятих — Федор Ілліч Медведко і Іван Семенович Крот. Будь ласка, панове, пред'явіть Ваші документи і повноваження. На підставі закону про хабарництво, заяви фірми «Економ-сервіс», санкції прокурора — Вас затримано. І ще, будь ласка, викладіть все із ваших карманів, пойняті, прошу підійти до столу.

— Це свавілля, — обурився Гапоненко. — Ви не маєте права нас затримувати. А ти, Нечипорук, ще потанцюєш у мене, я тобі покажу!

— Досить, капітане. Ви не в казармі, бо перед законом — всі рівні. А от Ваші погрози буде занесено до протоколу.

А в цей час помічник капітана Гапоненко мовчки поклав на стіл сім сотенних купюр і повернувшись до свого товариша зауважив:

— Федоровичу, не заводься. Бачиш, хлопці добре все організували, тим паче — все по Закону; викладуй швидше свою тисячу, підпишемо протокол і поїдемо скоріше в управу.

Гапоненко трохи помовчав, потім позирнув на Нечепорука, похитав головою:

— Давайте протокол, все підпишемо. Але є прохання, зареєструйте його завтра.

Нечипорук здивовано спостерігав всю процедуру роботи слідчих, понятих і врешті, полегшено зітхнув, коли і поняти, і вимагателі зачинили за собою двері кабінету.

— Ще не вечір, Володимире, — зауважив майор Головка. — Твої гості швиденько побігли на Гору, щоб притушити пожежу.

— Мабуть міцно вони стоять на ногах, Сергію Івановичу?

— Досить міцно, Володю. Тільки я можу дати гарантію, що сюди вони більше — ні ногою. Тим паче, ми підстрахуємось. Ану пригадай, друже, до тебе надходив лист із прокуратури з проханням про благодійну допомогу на будівництво їхньої споруди?

— Вчора був такий лист, а сьогодні — хтось телефонував, начебто їхній прораб, і просив допомогти з цементом.

— От і добре, Володю. Негайно оплати рахунок і завтра відвези 10 мішків цементу на вул. Лісну, у них там бетонний вузол.

— Зараз же дам таке доручення бухгалтерії, це — по рахунку, а цемент — в 10:30 буде на їхньому майданчику.

— Не підведи, Володю, і себе, і нас. Зрозумів?

— Ясно, як вдень. Давайте добре пообідаємо.

— Ніяких обідів. Замов дві кави без цукру і по конях.

Через двадцять хвилин — гості поїхали і Нечипорук визвав по селектору Галину Василівну.

— Дякую, Галина Василівна, за оперативну роботу, добре впорались.

— Володимире Кузьмичу, телефонували щойно з майданчика, сказали, що з вагоном все гаразд.

— Дякую, Галина Василівна, будьте на зв'язку, а я поїду на приймальний майданчик.

Володимиру хотілось якнайскоріше побачити сонце, осінь, вдихнути пахощі прілого листя. Хоч на хвилину забути і про металобрухт, і оцю тяганину зі слідчими; йому так захотілось полетіти кудись далеко-далеко разом з цими птахами, котрі дбайливо, на своєму пташиному діалекті, обговорювали майбутній вирій.

Трохи отямившись, він побачив, що на спідометрі — 130 км/годину, а за вікном — майоріли, блискучі від спалахів сонця, велетні-сосни.

Нечипорук з'їхав з асфальту і зупинився. Пахло сосною, грибами. В осінній тиші старанно виспівувала синиця. Згодом — застукотів дятел. Володимиру здалось, що в дятловому стукоті відчувався якийсь музичний ритм. Стало тихо. І тільки хмари пливли — над соснами, над Володимиром за обрій і, згодом, на рузі з'явилося сонце, а небо стало чистим-чистим.

ВАХТОВИКИ

Вечорами Федір Силович Рябоконтю любляв сидіти на колоді біля лебідки, за його словами, біля самого Тихого океану.

Він гладив ручку лебідки і пригадував, як два роки тому студенти з путинного загону Макогона Івана, з Івано-Франківська, підрядились відремонтувати старий механізм.

От тільки після розборки агрегату далі справа не рушила. Розписавшись в отриманні авансу за розборку, студенти не встигли зібрати докупи вузли агрегату, бо їх проковтнув путинний аврал. Довелося Рябоконтю самому все закінчувати.

Попихкуючи трубкою, Федір Силович спостерігав портову метушню. Самосадний дим змішувався з пахощами гнилих водоростей, тягло густим подихом рибного моря.

Вулкан «Богдан Хмельницький», до підніжжя якого пришвартувався порт Лазурний, своїм двоголовим верхів'ям спіймав величезну хмарину, яка пливла в Тихий океан.

Невдовзі на портове селище схилами почав сповзати туман, який хутко перетворився на звичайну для Курил мжичку.

Місяць, вилізши з-за гір десь опівночі, зачепив своїм червонючим диском уламок мачти шхуни, позолотив краба на картузі Силовича і подався в океан своїм звичайним курсом. За ним золотим килимом слалася безкрая блискавка-дорога.

У сріблі місячного шляху майоріли силуети самців горбуші — горбилів, що аж злітали від пристрастей понад хвилями.

Горбуша атакувала затоки, гирла гірських річок, намагаючись прорвати сіті-ловушки, і прямувала у рідне верхів'я. Ішов нерест.

На борті катера «Інтеграл», що стояв біля другого причалу, почувся гуркіт, надсадно заревів двигун автонавантажувача, затріщали дошки причалу.

— Сергію Івановичу! Ведіть скоріше бригаду на пірс!

— Що трапилось, Надю?

— Дванадцять бочок упало в море.

— Ех, майстер, майстер, дорогенька моя! Не клопочись, краще відійди трохи. Федорчук і Казанкін! Миттю сюди два бруси, інакше і навантажувач скаконе услід за бочками в море — бач, як нахилився.

— Дядю Сергію,— не вгавала Надя,— ну що мені робити з Баграняном? Він знову заснув за кермом автонавантажувача і з причалу врізався в борт «Інтеграла».

— З бригади — виженемо. А збитки відшкодує із зарплатні. Ти послала когось за Силовичем?

— Федір Силович усе бачив, він уже і стропи приніс.

— Багранча, призначаю тебе стропальником, даю шанс якось реабілітуватися,— промовив Сергій Іванович.

Десь о третій ранку бочки з рибою були підняті на пірс і, нарешті, Едуард Багранян вповз на дошки причалу. Вузенька смужка його вусів безнадійно поникла, рибацька роба була обліплена водоростями капусти.

— Закінчуй, хлопці, роботу.

— Усі бочки виловив?

— Одну ніяк не можу застропити.

— Едік, спробуй іще раз. Я ж несу за неї відповідальність, ціла бочка горбуші, подумати тільки!

— Попутного їй вітру, майстре! З мене вистачить на сьогодні.

Сергій Іванович швидко підійшов до Баграняна, схопив його за комір куртки і підняв угору.

— Хлопці, тільки не бийте! — враз присмирнівши, видавив із себе Едік.

— Лізь у воду, ледацюго! Не виловиш бочку, сидітимеш там хоч усе життя, — промовив Сергій Іванович.

— Друзі, я її спіймаю, звичайно, але якщо застужусь, голос у мене сяде. Ну хто тоді співатиме в ансамблі? Я вас питаю!

Всі мовчали.

Багранян жбурнув свою спортивну шапочку на причал, і її кольоровий помпон відірвався, підстрибнув і зник у хвилях.

Чортихаючись, Едік поліз у воду. Хвилі тихесенько накочувались на сваї причалу. Немов роздягнене, морське дно чорніло темно-зеленими боками п'ятнистої кам'яної гряди; зарості морської капусти таємничо ворушились, тяглись услід за відливом, але могутні руки берега міцно тримали зелені віти.

Місяць, якому набридло гуляти в океані, стомлено присів на дах посольного цеху, потім, сковзнувши по вологому шиферові, почав скочуватись униз. Нарешті геть пірнув за виднокруг.

Туман густою стіною закупорив бухту.

Завмерли біля причалів катери. На березі мерехтіли вогники кишенькових ліхтариків — то бригада Сергія Івановича Глухотка, завершивши нічну вахту, поверталась додому.

Федір Силович озвався до Едіка:

— Як голос? Іще поспіваєш?

Багранян, ідучи трохи осторонь від бригади, матюкнунься, та потім замуликав щось собі під ніс.

— Ну от і добре, — сказав Федір Силович.

ІКРА

Я приїхав на Курили, а точніше, на острів Угуруп. Швиденько створив бригаду монтажників, і ми без усіляких зволікань почали будувати одна за одною котельні, заробляючи такі гроші, що в Україні нам і не снились.

Був звичайний тяжкий вечір, бо, виснажені, ми ледь доповзли до своєї кімнати в гуртожитку і попадали в ліжка.

Це тільки в пригодницьких романах люди легко заробляють або знаходять гроші.

Хтось постукав у двері.

— Відчинено, заходьте.

Це був черговий по порту.

— Вікторе Олексійовичу, вас викликає Бик.

— Де він узявся в біса, він же мешкає в Рейдовому...

Що трапилось?

— Аварія в ікорному цеху. Кажуть, що прорвало гідротрубопровід і вся ікра пішла гуляти в Охотське море.

— Не може бути, ми ж позавчора відремонтували гідрожолоб, навіть акт прийому робіт підписали.

— От Бик вас і викликає. Він твердить, що гроші монтажники одержали, а роботу з ремонту жолоба не виконали.

— Пішли разом, Василю Федоровичу, — пропоную я черговому, і ми поспішаємо на килим до Бика.

Біля контори цеху стоїть уазик, на якому приїхав заступник директора рибзаводу Омельчук Григорій Іва-

нович, на прізвисько Бик, чолов'яга, що має вагу сто десять кілограмів і зріст під два метри.

Запитую у водія узяка:

— Дмитре, що трапилось, чого ви приїхали з Рейдового?

— Хтось подзвонив і повідомив, що студенти путинного загону вкрали ікру.

— Не може бути! Студенти працюють не гірше за корейців, а ті величають себе майстрами рибної справи...

— Так-то воно так, але Бик уже конфіскував у студентів чотири відра ікри і зараз веде слідство.

Я поспішаю до кабінету Омельчука.

— Заходь, заходь, Вікторе, — запрошує Бик. — Будеш і гостем, і понятим, бо, як бачиш, чотири відра ікри вкрадено. Ось — у студентів вилучив.

— Щось вона темнувата, мабуть, брак, — зауважив я.

— Ми її вилувлювали в морі, коли зірвало гідрозатор. Випадково вантажники збили його, і вся вода з гідрожолоба разом з ікрою радісно помчала в Охотське море, — вступив у розмову командир загону студентів Сергій Стрільцов.

— То, кажеш, Сергію, не крали ікру?

— Григорію Івановичу, ми ж працюємо з семи ранку до десяти вечора, ще й нічні зміни в нас! Самі бачите, люди з ніг падають, а риба пре і пре... Попоїсти ікри змога є в кожного переробника, але щоб красти — ні совість, ні здоровий глузд не дозволять.

Я зрозумів, треба якось заступатися за студентів.

— Григорію Івановичу, — перевів я бесіду на інше. — Щось воно з нашою їдальнею негаразд. Слід вам утритися.

— На що скарги?

— По-перше, завжди затримуються обіди та вечері, а по-друге — треба кухню перевірити: в їжі немає калорій. Подивіться, студенти ледь ходять. Їх би підтри-

мати, та й про нас, монтажників, не варто забувати.— Говорячи це, я відвернувся і підморгнув Сергієві. Він теж уже мав що сказати Бикові.

— Прохання від студентів — поганяйте завідувача їдальнею, аби трішки схуд. Ну й хоч оцієї бракованої ікри дозвольте виписати. Для підсилення студентів.

— Ти ж сам кажеш, що вона бракована, як я можу ризикувати? Ще отруїтесь. Ні, треба цю партію ікри знищити.

Я уважно подивився на Бика і цілком зрозумів його.

— В мене інша пропозиція. Забирайте більшість цієї партії до себе в лабораторію — може, там вирішать, як її переробити, ну а з відро нехай тут лишиться. Ми її переваримо, буде багато відходів, але щось та можна буде взяти для харчування.

Бик і сам був радий такому поворотові у «слідстві».

— Поклич-но, Сергію, мого шофера, хай забере три відра, відвезу в лабораторію, а одне — під вашу відповідальність. Переваріть, самі скуштуйте, якщо не захворієте — пригостіть студентів.

«Ти дійсно Бик, і замах у тебе бичачий»,— міркую я, бо в тих трьох відрах під сорок кілограмів ікри — вистачить і для лабораторії, і для сім'ї Бика.

Тим паче, що ікра — ідеальна.

Очі у Сергія, аж засяли.

— Все зробимо, як ви сказали, Григорію Івановичу. Від студентів запевняю, що темпи роботи на переробці риби — підсилимо.

— От і добре! А їдальню, Вікторе, я якось перевірю...

Ми провели Бика до машини. Він упхався до кабіни, аж ресори застогнали, і грайливо зауважив:

— Всі мене бояться! А от ви... Хоч би горілкою пригостили!

— Хіба можна в путину пити? У нас — сухий закон,— пустив леща Сергій.

В мене так і вертілося на язиці:

«А куди ти подів ящик горілки і ящик шампанського, що вранці твої скаути тягли з крамниці?»

Сергій, мабуть, відчув мій настрій, бо хутко наступив мені на ногу.

— До побачення, хлопці. Не підведіть мене,— промовив Григорій Іванович і чомусь уважно подивився на мене.

— Не підведемо.

Уазик, важко зітхнувши, покотив по дорозі і зник у темряві.

Ми з Сергієм знову зайшли до контори.

— Як ділитимемо ікру, Вікторе?

— А що її ділити, коли тут усе і так зрозуміло.

— Ти що, хочеш її собі забрати?

— Не галасуй. Забирай усе собі. Під горілку воно ж нічогенька буде закусь. Га?

— До чого це ти?

— Заносить тебе, Сергію, на твоєму командирському троні. От до чого! Моя порада тобі — не крути більше з ікрою, помічу щось — не ображайся, матимеш іншу розмову. Вже не з Биком. І ще: коли вночі пиячитимеш, щільніше зашторюй вікна. З тебе вже весь порт глузує: «Сухий закон»!

— Щось ти крутувато замішуєш, Вікторе, не спіткнись!

— Іди мовчки, Сергію, завтра у мене багато роботи — треба ще відпочити.

Він схопив відро і, зиркнувши з-під лоба, покvapливо вийшов з кімнати.

А я сів на стілець і довго ще не міг змусити себе піднятися, щоб іти до гуртожитка.

ДАЙ МЕНІ СИЛИ...

Я виходжу із першого вагону електрички, перетинаю колію і нарешті опиняюся серед багатоголосся ринку. Сонце встало раніше за мене і вже майже дві години дивиться на те, що тут продається і купується.

Я проходжу повз ряди прилавків і зупиняюся біля лотка хлібозаводу.

— Володю, як сьогодні торгівля?

— Сьогодні добре, Вікторе Олексійовичу. Хліб високий, запашний, ретельно пропечений, навіть черга була.

— Скільки лотків замовив на завтра?

— Одинадцять. Якщо не вистачить, доберу із «Гарячого хліба».

— От і гаразд, Володю.

— Мені приємно і самому працювати сьогодні, а от позавчора насилу допродав той хліб, такий був невдалий...

— А в чому справа, може недопечений?

— Ні, навпаки. Надто запечений. От покупці і відверталися.

Прощаюся з нашим реалізатором Володею Гребенюком і прямую на завод, занотувавши в пам'яті, що технологи так і не навчили змінних майстрів користуватися парою у печах та рум'янити хліб.

Першим мене зустрічає Чорниш. З вечора я дбайливо приготував йому ласощі. Він здогадується про це, його хвіст закрутився, майже як пропелер. А очі! Найщиріші, такі чемні, віддані очі можуть бути лише у собаки.

Курячі кісточки, поміж яких я поклав ковбасу, аж захрумтіли на зубах у Чорниша.

— Вікторе Олексійовичу, ніч пройшла без пригод. Щоправда, пополуночі Чорниш кілька разів гавкнув біля паркана стадіону, але я не ризикнула піти й перевірити... Вибачте, надто темно.

— Тобто страшно, Тамаро Іванівно?

— Страшнувало, що тут ховатися від Вас. Тим паче телефонного зв'язку ж у нас немає, а грець його зна, хто там ходить, що як справді злодії?..

— Тамаро Іванівно, давайте обійдемо склади, перевіримо стан контрольок на дверях, там усе й з'ясується.

В супроводі Чорниша ми розпочали обхід території, та вже біля другого складу зупинились, бо контролька була пошкоджена, вибите вікно свідчило, що хтось намагався вдертися до приміщення складу.

— Тамаро Іванівно, здасте чергування і відразу до мого заступника — Валерія Павловича. Напишіть рапорт, а я призначу комісію — нехай проведуть інвентаризацію складу.

— До Войтовича? — перепитала Тамара Іванівна і чомусь загадково посміхнулася.

...На щонедільну нараду я запросив усіх керівників підрозділів. Коли увійшли і вгамувалися, нашвидку перевірів виконання рішень попередньої наради, дав нові доручення, а потім запросив усіх іти за мною.

— Валерію Павловичу, гукніть комірників, нехай відкриють головний корпус.

Через п'ять хвилин ми були в корпусі і наблизились до складу муки.

Двері були зірвані з навісів, а коли ми зайшли у склад, то з'ясувалось, що він порожній.

— Сидоре Федоровичу, — звернувся я до завідувача виробництвом. — Куди зникли хлібні форми та порожні мішки? Їх хоч і небагато було, але все записано за скла-

дом. Чи може, ваші комірники не ведуть картотеку, а матеріальний відділ бухгалтерії не робить перевірок? Що скаже головний бухгалтер?

— Три дні тому все було на місці.

— Де ж вони, ці речі, зараз, куди зникли? Де ваші технологічні карти розташування матеріалів на стелажах, Сидоре Федоровичу?

Відповіді не було, ніхто не подав голосу, тільки Чорниш, а він прибіг слідом за нами у корпус і так дивився на мене, наче запрошував піти за ним.

Я вирушив за своїм вірним помічником разом зі всією світою.

Спочатку Чорниш провів нас довгим коридором, а потім потяг у котельню, звідти ми потрапили у другий коридор і, нарешті, зупинились біля металевої драбини з широкими сходами, що вела на горище.

Всі стовпились, а Чорниш спокійнісінько видерся по драбині на горище, відчувалось, що він робив це не вперше, і почав гавкати, пропонуючи видертися нагору й нам.

Але дивився він не на мене, а на когось із мого оточення.

Я подумав навіть, що він каже: ну чого стоїш, злодію, іди вперед, як ходив отут не один раз. Уперед, вперед! Покажи всім, як ти таскав оті форми. Але дивився пес усе-таки якимось лагіднувато й запопадливо...

Охочих лізти по драбині серед чоловіків не знайшлося.

А от жінки вже штурмували її, і короткі спідниці демонстрували те, що ми бачили не кожного дня.

— Ану, відверніться, ледацюги, або проходите вперед. А то бач, як уп'ялись поглядами, хіба спідниць не бачили?

— Спідниці бачили, а те, що під ними — не у кожної з вас, — почувалася відповідь з гурту чоловіків.

Та от усі піднялися на горище і побачили: дверей, що вели на дах, не було.

Біля слухового вікна лежало шість форм, а сліди вели далі, до паркана на стадіон.

— Ну, зрозуміло, чому ночами подає голос Чорниш?

— Зрозуміли ми і те, що отак у нас увесь завод розтягнуть, а ми все дивитимемося на спідниці наших дівчат.

— Валерію Павловичу, — сказав я, — створіть комісію і очолюйте розслідування. На всі справи — три дні. Доповісте мені особисто.

— Олено Олексіївно, запишіть це доручення Войтовичу в протокол нашої наради. Гадаю, за висновками роботи комісії і нашими оцінками доведеться відкривати кримінальну справу, коли матеріали передамо слідчим органам. Усі вільні, прошу залишитись начальників виробництва та охорони.

Особливо довго їх я не затримував, бо часу у мене було небагато: об одинадцятій мав іще одну нараду, де повинен був доповідати про діяльність нашого підприємства перед спостережною радою акціонерного товариства.

Та й захотілося трохи побути на самоті. Після тако-го... Завод виходить вікнами на стадіон. Я гукаю Чорниша і разом з ним іду на рідне поле, де ще юнаком грав у футбол, метав диск. А думки так і гнітять: «Дорогі мої працівники, що ж ви таке недобре робите для себе, тягнете і тягнете з рідного підприємства? Розумію, що не всі, бо якби всі, то це вже була б катастрофа. Мабуть, ви захворіли на “несунівство” — стару хворобу, тож і не думаєте, як житиме завод, тягнете собі потихеньку...»

— Що скажеш, Чорниш, таки тягнуть?

— Та тягнуть, тягнуть, — гавкає у відповідь пес і запрошує мене до вийнятих шибок кондитерського цеху.

Доріжка до вікна від футбольного поля добре утоптана, мабуть, кожної ночі тут стоїть черга за дармовим хлібом, котрий потайки видається з цеху.

— Ех, Чорниш, Чорниш! І ти про все оце знав, але мовчав?

Вірний пес винувато махає хвостом, навіть голову опустив до землі.

«А може, він нічого й не розуміє, просто просить, щоб я його приласкав?» — подумалося. І я погладжую чорну, як воронове крило, густу шерсть Чорниша.

Оддалік, біля глухої стіни складу, бачу іще дві розбиті форми, котрі скидали, очевидно, вночі з даху.

Чорниш дивиться на мене і ніби говорить:

— Я ж сповіщав цієї ночі, що крадуть щось у цеху, а ви не зреагували.

— Ми ще зреагуємо, Чорниш, — відповідаю йому.

Засідання спостережної ради почалося рівно об одинадцятій.

Я дивився на членів ради і думав: «Двоє за мене, а троє — мої вороги».

Задовго до того, як почалося це засідання, я вже провів деяку розвідувальну роботу.

І зараз добре розумів, з якими намірами оці троє членів ради прийшли у зал засідань.

Мета одна — змістити мене з посади, повністю захопити завод.

Для цього вони розгорнули шалену кампанію серед акціонерів із скуповування акцій задешево. Людей просто обдурюють, купуючи акції втричі дешевше від номіналу, порушуючи і закон, і статут товариства.

Крім того випрошують у людей довіреності, щоби представляти нібито їх інтереси на загальних зборах акціонерів, шукають компромат на мене.

Але зовні — все пристойно, все робиться під гаслами захисту всіх акціонерів, тобто і моїх, бо і я ж акціонер.

«Якась тавтологія: мене захищають від мене».

— Вікторе Олексійовичу, — це вже запитання до мене одного з ворогів. — Розкажіть, нічого не приховуючи

від нас, про ваші плани співробітництва з лізинговою компанією «Джерело», ми чули щось, але то тільки чутки.

— Не можу розповісти, шановні мої, бо це службова таємниця, котра стосується ТОВ «Камелія», підприємства самостійного, з правом юридичної особи, тим паче, що майбутню співпрацю ми обговорювали на засіданні правління цього акціонерного товариства і одностайно вирішили підписати угоду з «Джерелом».

— І все таки ми наполягаємо, щоб ви розповіли нам про те, що задумали.

— Я міг би і не доповідати вам, бачу, що ви навіть уважно не читали нашого статуту, розумію, що мене в цьому випадку захищає власне закон, але — розповім.

Я обвів усіх довгим поглядом, помовчав.

— Так от. Я підписав угоду про наміри на чотириста тисяч вісімсот гривень, котрі будуть пущені на реконструкцію заводу. Термін реконструкції — три місяці. За цей час з'явиться можливість конкурентної спроможності нашої продукції, бо разом з інвестиціями одержуємо і ринки збуту, причому не тільки в нашому районі. Відтак зможемо виплатити хоч невеличкі дивіденди акціонерам. Крім того зможемо створити нові робочі місця для людей...

У відповідь почулося нетерпляче:

— Ми проти такої інвестиції! Ми самі знайдемо гроші.

— Я чув про це протягом двох років, але ні копійки спостережна рада так іще і не знайшла.

А зараз у нас на заводі скрутне положення з обіговими коштами. Ми вирішили провести інвентаризацію зайвого обладнання, морально застаріле — продати, поламане — переробити на металобрухт і також продати. Всі одержані кошти — направити на погашення боргів і зарплатні людям, решту — направити на закупівлю сировини.

— Ми голосуємо проти,— заявив голова спостережної ради. І не витримавши, додав:— Ми взагалі проти інвестиції! Проти поповнення обігових коштів! Проти самого існування підприємства «Камелія»!

— Якщо зупиниться «Камелія», то люди, наші акціонери, втратять роботу. Що ж ви їм запропонуєте? Відмовившись від інвестиції, поповнення обігових коштів, ми не матимемо змоги сплачувати податки, розраховуватися з людьми за їх працю.

— Це не наше діло. Ми контролюємо і даємо поради, як вам хазяйнувати.

А щоб ви не дуже заініційовувалися, приймаємо зараз ось таке рішення: «Забороняємо продавати заста-рїле обладнання для поповнення обігових коштів, забороняємо приймати інвестиції у сумі чотириста тисяч гривень від ЛК “Джерело”».

Як я і передбачав, за таку постанову були троє, двоє — проти.

Повисла пауза.

«— Милі мої вороги, я знав про ваші наміри ще позавчора,— подумки звертаюся до опонентів.— Я добре розумію, що ви хочете зупинити завод, скоротити працівників, а потім створити тут торгівельну базу на зразок ТД “Бріг”. Все просто, єдине, чого я не знаю,— якого ХАБАРЯ ви одержали?»

Пауза, втім, надто затягнулась. Я рвучко взяв аркуш паперу і почав писати.

— Вікторе Олексійовичу, що ви пишете і чому мовчите?

Закінчивши писати, я витяг з портфеля готовий акт передачі підприємства і звернувся до голови спостережної ради.

— Лідіє Федорівно, я не маю жодного відношення до камікадзе, тому прийміть мою заяву про відставку. Прошу затвердити до виборів нового директора моїм

наступником Сидора Федоровича Павленка. У вас два тижні на розгляд моєї заяви, згідно законодавства, після того я здаю свої повноваження. Але вже сьогодні надсилаю листи до райдержадміністрації, податкової інспекції, пенсійного фонду про зупинку вами заводу.

Ще одне голосування. За — троє, проти — двоє, двоє моїх колег, друзів...

— Вікторе Олексійовичу, ми приймаємо вашу відставку вже сьогодні,— єхидно говорить голова спостережної ради.

— От і чудово,— відповідаю я і йду геть із залу засідань.

...Я знову сиджу на стадіоні.

Треба, щоб трохи стих біль у скронях, в голові щось гупає і гупає. Підозріло погано шемить серце, десь з лівого боку під лопаткою, все навколо пливе, мов у тумані.

Чорниш — поруч. Лизнув мене в обличчя, і, може, від того дотику, але все ніби стало на свої місця — і стадіон перестав тремтіти, і дерева піднялись, і сонце припинило кружеляти.

І мені раптом здалося, що поруч сидить не Чорниш, а... людський його двійник — з людським голосом, людським навіть обличчям.

— Що скажеш, Вікторе Олексійовичу? Здався без бою?

— Бій був, але я його програв ще два тижні тому.

— Як же це сталося?

— Моя розвідка донесла, що вони таємно скупили понад п'ятдесят відсотків акцій.

— Он, значить, чому вони так упевнено себе вели!

— Атож, ти цілком маєш рацію, Чорниш.

— Що ж буде тепер із заводом? І хто мені тепер кидає таку-сяку кістку?

— Не крути, Чорниш, ти ж уже знайшов, нюхом відчув нового хазяїна. Хіба не правда?

— Як ти, Вікторе Олексійовичу, дізнався?

— Ти мені сам розповів, Чорниш.

— Не пам'ятаю, начебто не розповідав.

— А на горищі, коли ми стояли біля драбини, а ти подавав голос і дивився на Валерія Павловича? Я тоді вже почав здогадуватися, Чорниш, що ти прагматик і, видать, ретельно підстрахувався, розпізнаючи в гурті управлінців нового господаря.

— Проникливий ти, Вікторе Олексійовичу,— зітхнув Чорниш.— Я його і вночі супроводжував...

— Чого ж не гавкав на всю горлянку, а тільки раз чи два, та й то несміло?

— Совість дійсно мучила, згадав тебе і твої намагання зберегти підприємство, щоб не розтягли, щоб воно не зупинилося... Але він мені, як тільки гавкну, кісточку. Та ще, та ще... Винен я. Вибач.

— Бог простить, Чорниш.

— І все-таки, що ж буде з заводом, Вікторе Олексійовичу?

— Завод зупинять, не дадуть працювати, обладнання розпродадуть, бо тут торговельні розмисли нових українців. На місці другого хлібозаводу буде торгова база.

— А як же заводчани? По вашій людській конституції вони начебто мають право на працю?

— Право то ми маємо всі, але не маємо тієї вісі, як у Архимеда, щоби повернути землю, а заодно й те право до себе: ось чому майже всі заводчани втратять роботу.

— А хто такий Архимед? В нашій собачій ієрархії такого немає.

— Це наш Архимед, людський, був такий великий розумака, але то — в далекому минулому.

Ми розпрошались.

Чорниш через дірку в паркані побіг у свої володіння, на завод. Він уже зна, кому там служити.

А я ще довго сидів і дивився, як сідає сонце, палахкучи за мою рідною горою. Мабуть, буде на завтра вітер і яскрава рання зоря. І з нею прийде новий день. Та чи прийде він для мене?..

Важко, не помічаючи людей, іду на електричку. Майже вголос читаю молитву: «Отче наш, що єси на небесах...» А по ній — ще одну, оптинських старців: «Дай мені сили зустріти втому наступного дня... Дай мені сили не зробити наруги над собою...»

ЩАСТЯ

Сьогодні сильна стать людства чимось прогнівила Природу. Може вона, ця міцна половина, роздратувала і Посейдона, того велетня із грецької міфології, бо тумани прийшли в місто разом із дощем.

Вони потихесеньку, навіть крадькома, почали вповзати з моря. Спочатку захопили причал, потім — набережну, а коли вкотились в ущелину під водоспадом Учан-Су, то зупинились:

Міцна Яйла суворо подивилась зверху, а було чим пригрозити, бо снігова шапка, хоч трохи і підтоптана на верхів'ях, але разом зі зграєю віхол мала застережливий вигляд.

Невдовзі на пагорбах Дарсана* заспівали балкони в будівлях: веселі краплини вправно відстукували свою арію до прокидання мешканців квартир: доки ще — тихо, доки — спочиває і тендітна, і могутня половина людства — над Ялтою пливуть мелодії весняного стакато.

Нарешті, люди оговтались від сну. У будівлях відкрито вікна. Ось з першого балкона, до якого таки зазирнуло сонце, піднято до неба димовий пластунчик від цигарки. І почато день.

День незвичайний, жіночий. Та кпини його ідуть не від Афродіті, або Гері, цих знаних, завжди молодих, богинь. З якого-то дуба, мабуть, впала ота Клара Цеткін

* Нагірний житловий район у м. Ялта.

у дитинстві, так міркував Мирослав Стряпа — мешканець двадцять сьомої квартири, котра була розташована у будинку на Південно-бережному шосе, бо до неї тоді, до тендітної жінки, заочено думку стосовно її вдалого приземлення — восьме березня. Вочевидь, в ці події вона потрапила саме восьмого березня і відтоді, чоловіча половина людства, як і сам Мирослав, впевнена в цьому, розпочато ходу, досить могутню, святу — по світу.

Ще й святий Валентин, отой канонізований божий святий, підлив якоїсь рідини у вогнище всесвітнього шанування жінки.

Що поробиш — свято розпочато...

Від цих думок у Мирослава Стряпи, наче мурахи, щось пробігло по спині. Він щільненько зачинив вікно, кинувши знедолену цигарку з шостого поверху вниз, і почав збиратися на ринок обережненько так, бо в квартирі ще марили сновидіння, міркуючи собі, що пивний павільйон на ринку відкриють о восьмій ранку і коли він придбає квіти, щоб поздоровити своїх жінок, черги за пивом не буде, — він тихесенько зачинив двері.

Біля під'їзда будинку Мирослав побачив двох заклопотаних сусідів, котрі разом з ним прямували униз, по Червоноармійській до зупинки тролейбуса.

— Привіт, Мирославе, куди зранку поспішаєш?

— У справах, Федоре Сидоровичу.

— Знаю я твої справи, я на цих подіях всі зуби проїдав.

— Сидоровичу, звідки Ви допетрали, що я піду на ринок за квітами?

— Який тут, хлопче, клопіт? Не за горілкою-но ти подався зранку?

— Крім того — мій досвід, бо я — самий головний господар по святах у нашій конторі. Кожної зарплатні, пе-

ред святами, я збираю гроші на всі знакові події в колективі, потім заковую подарунки, питво.

— У вас, Федоре Сидоровичу, якось ще залишились соціалістичні традиції: так можна і сп'яничитись.

— Ні сном, ні духом нічого не знаю про це пияцтво, Мирославе. Кажуть люди, їв би очима, та душа не пускає. Зав'яз. А ось і наш транспорт. Щастя тобі, хлопче.

Мирослав разом із сусідами встрибнув у тролейбус.

Машини одна за одною прямували до ринку. Мирослав відчув, що розпочато курортний сезон у березні, бо ці рукотворні жуки захопили і вулиці, і тротуари, майже всю містину, що вела до центру міста.

Тролейбус потрапив у пробку біля Морської вулиці. Мирослав розглядав натовп, що сунув повз вікна тролейбуса. Люди несли тюльпани, нарциси, величезні валізи з продуктами.

Мирославу раптом страшенно закортіло сьорбнути пива, він навіть відчував його гіркуватий присмак, а якщо «Монастирське», то й невеличке запаморочення, трохи розпочинала кружеляти і боліти голова.

Він сидів у тролейбусі, дивився у вікно і міркував: з чого почати, коли приїде на ринок?

Пиво чи квіти? Все, наче, як у Гамлета:

Бути чи не бути, ось в чому питання!

Це саме життя поставило перед Мирославом питання на бугила: свято — квіти — дружина — донька — рідна теща — і пиво. А Мирослав — один! І сім'я, поки що одна...

Тролейбуса, який часто гальмував, таки витягнуто із пробки і він покотив далі.

До продовольчого ринку лишилось проїхати дві зупинки, тому Мирослав швиденько вийшов на передостанній зупинці із вагона, міркуючи трохи пройтись,

прицінитись у бабусь щодо вартості квітів і часом ще й трохи поміркувати.

А думати було про що: прицінившись у торговок він зрозумів, що на квіти — гривень вистачить, а от на пляшку пива — дзуськи.

Мирослав, наче поглянув на себе осторонь, і співчутливо зауважив:

— Плакало пиво, бо не поталанило тобі сьогодні, хлопче!

Він довго вибирав квіти, перепрошував, щоб йому сформували букетики якомсь особливо; врешті, оцей вогник дизайнерства, що запалав у нього десь у середині, начебто зігрів хлопця, тому невдовзі, він навіть і не помітив того, вже сидів у маршрутці і дбайливо охороняв квіти, смакуючи їх пахощі.

Маршрутка загальмувала. Мирослав вийшов на своїй зупинці біля самісінького будинку, зітхнув з полегшенням і раптом зупинився.

Він забув про пиво. Прокрутивши перед зором події, що відбувались на ринку, — голосно засміявся.

Швиденько здолав дві останні шаблини драбинного маршу, потім натиснув кнопку дзвоника біля дверей.

Мирославу здалось, що разом з ним і квітами у квартиру увірвалось березневе сонце, промінь неба, весняні вітри.

Вони, начебто, роздмухували зачіски — і його рідної Марини, і доньки — Оленки. А теща — Агрипина Федорівна, якомсь загадково посміхнулась, приймаючи букет нарцисів:

— Ой, Мирославе, Мирославе, які гарні квіти!

Водночас він відчув, що якась тепла хвиля накопилась на нього — чи то посмішка, чи то легесенька мрійка, але вона, ця хвиля, отримала реальні риси, то його, як йому здавалось раніше, маленька Оленка повисла на шиї:

— Татку, татку, який ти чудовий!

Краєм ока розгублений Мирослав поглядав на своїх жінок, а дмухняне волоссячко Оленки лоскотало носа, воно вже не пахло манною кашею, як у дитинстві, то вже були пахощі незнайомих йому парфумів.

Мирославу спало на думку:

— Донечко моя, коли ти встигла так вирости?

Разом з донькою Мирослав зробив ще два кроки вперед і близько-близько побачив сяючі очі Марини і якісь дві непрохані сльозинки, що котились по її обличчю і шцент псували таємниче-намальовану красу на чорних віях.

Цілуючи дружину, Мирослав зніяково прошепотів:

— Годі, годі рідненька, а то — задощить, сніги розтануть і дійсно буде повінь.

Та Марина іще щільніше обійняла і донечку, і чоловіка — і вже не струмок, а ціла річечка плюхнула на Мирослава.

І тільки Агрипина Федорівна, немов льодяник, котрий трохи підтанув, як з під руки — на сонце, дивилась на Мирослава, нібито побачила його вперше.

Він навіть здригнувся, бо чекав, що вона знову знайде, як не гору, так який ось пагорб — на рівнині щастя.

Але Агрипина Федорівна, склавши руки перед собою, тільки шепотіла:

— Який сонячний день, синку, ти подарував сьогодні...

Невдовзі, Мирослав зазирнув у вітальню і побачив святково сервірований стіл на п'ять персон з червоними серветками та тарілками, а поруч із шампанським і гіацинтами, що їх встановила Марина у вазі, стояла запотіла пляшка його найулюбленішого роганського пива — «Монастирське».

Мирослав відчув, що свято восьмого березня завітало, нарешті, і до нього в оселю.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Після восьмого березня прийшов, нарешті, новий день. Він, в цей день, прокинувся зовсім тверезим: у кімнаті і надворі панували духмяні пахощі квітів, тому — трохи боліла голова, а на прюзі — чомусь запізнилось сонце, а до цього — ще й насунув туман, котрий панував у Ялті.

Завше упевнені, програми прогнозу погоди «Чорноморки»* сьогодні якось недбало сповіщали, що вдень буде чотирнадцять градусів тепла. Щось не вчувалось...

Мирослав слухав цей прогноз, розглядаючи диктора на екрані, а вона, диктор, поверталась — то ліворуч, то — праворуч, розповідаючи — і про погоду, і ліки — «Бронхолітин», водночас, демонструючи свої наліті стегна, що майоріли у прорізах спідниці.

Стряпа чомусь засумував. Він сторожко послухав тишу. Його жіноча спільнота ще спочивала. Годинник показував на сьому ранку. Мирослав відчував який-то неспокій, тому швиденько зодягся і поїхав у місто до пам'ятника Тарасу Шевченко.

Мирослав частенько відвідував парк навпроти продовольчого ринку. Інколи він зранку купляв квіти і клав їх на п'єдестал пам'ятника, але ввечері вони зникали, то бомжі цупили їх і перепродували на ринку за безцінь, аби вистачило на пляшку пива.

Але Стряпа віднайшов технологію зберігання квітів. Йому спало на думку, що перед покладанням квітів не-

* т/р компанія Криму.

обхідно кожную стеблину надламати, тоді будь-яка перекупка ринку не придбає цей товар у бомжів. Так що у справі охорони квітів побіля пам'ятника Шевченкові — Мирослав мав не аби який досвід.

Ці події було розпочато місяць тому. Мирослав якось завітав до пам'ятника, аби поспілкуватись з Кобзарем, ним вбачено, що пам'ятник — у грязюці, земля перед постаментом — просіла, а сам молодий Тарас Шевченко стояв, мов сирота в Ялті, бо жодної квіточки-сонечка не було поруч.

І хоча надворі ще панував лютий, а віхоли з Яйли ще погрожували хуртовинами, Мирослав вирішив насадити біля пам'ятника квіти, бо вважав, якщо висадити зимові сорти, то вони під снігом вистоять.

Та й кращих умов для садівництва — не знайти в іншому місці: розсаду — горщика продавали через дорогу на розі ринку. Та чи в змозі ті квіти розкритись під снігом? Тому було прийняте рішення — купляти квіти у горщиках, котрі вже розквітли.

— Скільки коштують квіточки?

— Вам які — сині чи жовтенькі?

— А які не бояться морозу?

— Пропоную оці, синенькі. По-перше, бутони ще повністю не розкрились, а по-друге — вони краще приймаються.

— За скільки віддасте?

— Продаю — по п'ятнадцять гривень.

Мирослав помовчав, а потім — зауважив:

— Щось дорожувато!

Хазяїн квітів обурився:

— А ти, хлопче, спробуй сам зростити їх у теплиці, коли газ такий дорогий!

— Який газ? — посміхнувся Стряпа.— Твої квіти виросли на підвіконні. Бачиш, вони розкриті з одного боку, якби у теплиці — то все квітнуло відразу.

— Добре, не галасуй. Скільки тобі потрібно?

— До пам'ятника — мені два горщика.

— До якого пам'ятника, Кобзареві?

— Так, до нього

— Чому зразу не сказав? Кобзареві вступлю три гривні. Більше — не в змозі, мені нічого не залишено — по собівартості.

Узгоджено ціну — по дванадцять гривень за горщик. І вже десь п'ять хвилин поспіль Мирослав тріскою козиряв землю, потім витягнув квіти із горщиків і, врешті, висадив їх біля пам'ятника.

Наче два вогники — синенький і жовтенький — сяйнули у безмежжі сірого дня. Мирославу здалось, що молодий Шевченко вбирив очима і Мирослава, і ці квіти, й оцей ще весняно-прохолодний день.

Ввечері сніговії перевалили через Яйлу і місто побіліло.

Врешті, коли Мирослав відвідав свої квіточки і самого Тараса три дні поспіль, то побачив, що квіти вижили і, наче вогники, всміхнено грілись на сонечку, хоча і в оточенні — снігу.

Після жіночого дня — на ринку було обмаль квітів і коштували вони на подив Мирослава, дорожче, ніж у святковий день.

Три нарциси Стряпа виторгував за три гривні і коли він пройшов через перехід під вулицею, то у парку побачив прибиральницю.

— Чи немає у вас якоїсь ганчірки?

— Немає. А от квіти твої — не вкрали, вони трішки підмерзли, але ще відійдуть, бо тепло.

— Ви що, запам'ятали мене, коли я висаджував квіти?

— Як не пам'ятати. Більше не було дурнів, котрі у сніговінь висаджували горщики.

Але твої квіти — прийнялись, мабуть рука легка. А як потрібна вода — то на дні фонтана, дощова.

Мирослав мовчки витяг носовий платок, намочив у калюжі і заходився витирати п'єдестал пам'ятника. Потім він поклав нарциси на книжечку, котру тримав бронзовий Кобзар, вклонився йому і присів на лавку.

Невдовзі підійшло двоє хлопців із купую гвоздик і запитали:

— Люди ще не гуртувались?

— Ні, я — перший. Я пропоную Вам надламати стебла гвоздик, покласти їх повище, щоби не вкрали.

— Ми так і зробимо.

Хлопці постояли трохи, потім їм хтось зателефонував і вони пішли у справах.

Десь об одинадцятій — почали підходити люди. Вони несли гіацинти, гвоздики, нарциси. Невдовзі, якась молода жінка запитала Мирослава російською коли відкриють мітинг.

— Мітингу, як такого, із представниками міської влади — не буде, — відповів керівник «Просвіти». Наш гурт, душ п'ятдесят, ми проведемо урочистості і вшануємо Кобзаря. Давайте разом заспіваємо «Заповіт».

Люди підійшли до пам'ятника, поклали квіти, потім почали співати.

Поруч чмихали тролейбуси, бігали швидкі маршрутки. Люди співали а капела, і якась непрохана сльозина прокотилась по щоці добре одягнутою жіночки, котра співала про Дніпро — російською, а коли пісня піднялась вгору, завмерла — зауважила:

— Шевченко — не тільки український поет. Я ввчала його у перекладі, але він мені такий же рідний, як і Вам.

— Чому ж Ви тоді не говорите українською, — почулось із гурту.

— Щоби розмовляти — потрібно українське середовище. Та й навіщо. Я — росіянка, люблю свою рідну мову, хоча і, досить недбало, розмовляю українською.

Хочу вам зауважити — Шевченко — геній, то він належить людству.

Зрештою, люди згуртовано стали до пам'ятника, заклацали цифрові фотоапарати, і, як думалось Мирославу, оця зустріч в день народження Тараса Шевченка — ще довго буде зігрівати український гурт у сонячній Ялті.

А Тарас — всміхнено дивився навколо, вбираючи в очі — і сяйнисті посмішки, і оцей гомін ринку, транспорту, мелодії побілок, а Мирославу вбачилось, що Тарас Шевченко візьме олівець і буде малювати портрет невідомого йому сучасника і може доля підкаже художнику, що гарною натурою для цього вдача йому висмикне із гурту Мирослава Стряпу.

РИБА У МОРІ — МОВЧИТЬ

Весна надіслала незвичайну погоду: сніг, що насів на місто у лютому — розтанув, де-не-де набрякли бруньки на вишнях, а магнолія — розпукувала свої чашечки і пахощі наповнювали майданчик перед Лівадійським палацом: вони потихеньку пірнали у таємничі духмяні хвилі. Навіть старий лавр, боячись запізнитись на цей бал пахощів, швиденько виставив на вітлах пахучі жовтенькі вогники-квіточки.

Але задовго до подій, що відбувались тут, у Лівадії, біля палацу о 12-й годині, коли — людно і коли — лоточки з різномаїттям ароматизованої деревини і сувенірів — відкрито, а господиня лоточка з духмяними травами Криму — убовтувала літню туристочку придбати пакетик з цілющою силою трав для міці її чоловіка, — в Ялту прийшов ранок. Сонце встало рано — рано десь за морем, потім воно, ніби ким ось виштовхане, вискочило над хвилями і посміхнулось Ялті.

А місто? Що — місто? Воно позіхнуло, але прокинулось не водночас: так на лівадійських схилах Приморського парку велетні-будинки затіняли низини, до котрих ще не зазирає сонце.

Тому всілякі дворики, куточки, двоповерхові гаражі — все, що було притулене до клаптів землі, потім — забудоване — все це мешкало у тіні і дрімало.

Тільки схили Дарсана, всміхнено зігріті сонцем, царювали над містом. А саме Яйла, наче жінка у синій сорочці, соромливо заглядала в ущелину водоспаду Учан-су.

Звідти, зволожений озон соснового лісу уявно кудлив низини сорочки Яйли синюватим кольором, вище — та сорочка була трохи темнішою, сивина снігу на схилах — нагадувала бретельки тієї нічної сорочки Яйли, а її голова — тонула у безодні синього неба.

Мабуть, сонце вбачало, що коли воно постане вище, то Яйла змінить свою нічну одежину на якийсь чарівно-зелений одяг, а струмочки з гір своїм співом і льодяною водою наповнять і річечку Учан-су, і Бистру Дерекойку, і вони разом потечуть до моря, де їх чекають чайки, нирки і десять пар лебедів, що прилетіли нещодавно і без страху плавали у Ялтинському порту, бо тут, на їх щастя, не було — ні катерів, ні яхт, ні великих теплоходів: яхти та катери — ці спали на причалах порту, ніби ведмеді у берлозі, під сонячним світлом, а кораблі, мабуть, як і птахи, ще з осені попрямували у теплі моря.

Риба не ловилась. Чи то вона десь спала у глибинах Чорного моря, чи то була злякана колонією нирків і не заходила в порт, тому всі спроби Мирослава Стряпи вловити хоч що-небудь — були марними.

Збираючи свої рибальські бебехи Мирослав поглядав навколо і раптом в око йому запала навпроти білетних кас порту худенька жінка, котра торгувала прямо на причалі мілкенською ставридкою.

За три хвилини — Мирослав стояв біля пакетиків з рибою.

— Звідки риба?

— Хіба не бачиш сам? З моря, звичайно.

— Свіжа чи ні?

— Хіба в морі буває не свіжа? Вона ж гуляє в морі.

— Чому тоді вона мовчить?

— Не мороч голову, хлопче. Хочеш купити — купи, а мовчить тому, що риба, вона завжди мовчить. А хвостом не тріпоче — бо не хоче зважати на дурнів, котрим не потрібна риба.

- Переконала, тітко, ти мене. Купую.
- Тобі великий пакет, чи малий?
- Давай середній. Стільки коштує?
- Дванадцять гривень. Тут кіло сто.
- Згоден, тільки, будь ласка, запакуй іще в один целофан, бо риба, як бачу, свіжа, хоч і мовчить, та раптом заговорить.

Мирослав швиденько засунув пакет у рюкзак і побіг на зупинку тролейбуса. Виходячи невдовзі біля свого будинку, він витяг пакет з рибою, щоби всі бачили, і пішов до під'їзда.

Вдома нікого не було. Агрипина Федорівна — поїхала до знайомої, донька — у школі, Марину — ще не повернуто з роботи, тому Мирослав швиденько розпочав готувати рибну страву.

Він мав приготувати не уху, а тушковану рибу.

Невдовзі — риба була вимита, цибуля — смажилась на сковорідці — куди було налито олії, потім прийшла черга спецій, солі, лаврового листа, гвоздики і, нарешті, риби.

В квартирі пахло цибулею, рибою, перцем. Озвався дзвоник у дверях — прийшла Оленка.

- Татку, які пахощі!
- Сідай скоріше, доцю. На обід — свіженька риба.
- Смакота яка! Татку, де ти наловив стільки, чи ходив у море?
- Ні, доню, я спіймав на причалі.

Дзвоник біля дверей знову покликав Мирослава, то повернулась Агрипина Федорівна.

— Які пахощі, Мирославе! Хто це хазяйнує на кухні? Оленка?

— Ні, Агрипина Федорівно, сьогодні я пригощаю рибкою.

— От тобі й раз, бо я теж придбала риби. Була у подруги біля ринку, так вона мене заохотила покуш-

тувати ставридку. Та й ціна невелика — всього сім гривень.

— Моя краща,— промовив Мирослав,— бо прямо з моря,— але щось у нього в середині йойкнуло, наче дзвоник.

— Бабусю, сідай скоріше до столу. Дуже смачна риба.

Мирослав вийшов на балкон, куди Агрипина Федорівна віднесла свою ставридку.

— Мабуть із одного косяка піймано,— подумалось Мирославу, хоча підозра якась промайнула в думках і зникла. Але він знову пригадав всі обставини рибалки.

Товаришів-рибалок вранці не було. Якщо не було рибалок, то не було і риби у порту, звідки тоді у торгівки отих шість пакетів риби?

Ввечері, коли всі полягали спати, Мирослав зрозумів, що сон не прийде до нього. Та невдовзі повіки закрились, прийшли сни, в котрих Мирослав теж збирався на рибалку. Може то в ночі, тому і риба була безтурботна, бо величезні лобани самі лізли на гачок спінінгової вудки Стряпи. Вранці Мирослав швиденько побіг на кухню — лобанів не було.

— От бісові сни,— подумалося Мирославу і він вирішив ранок розпочати з ринку, де торгували рибою.

В головному павільйоні ялтинського продовольчого ринку мілкої ставридки на прилавках не було. На запитання Мирослава, чи буде свіженька ставридка — відповідь пролунала:

— Як привезуть — буде.

— А звідки її привозять?

— Звичайно, з моря везуть.

— З моря, так з моря,— буркнув Мирослав і подався до другого входу ринка.

Ліворуч розташовано великий лоток з оселедцями, мойвою, кальмарами і, нарешті, на радість Мирослава, ставридкою.

— Ставридка свіжа?

— Свіжа-свіжа, хлопче. Тільки-но з холодильника.

— Як це — з холодильника? Може — з моря?

— Вловили-то в морі, а от привезли до нас, у Ялту — у рефрижераторі, позавчора.

Мирослава, аж у піт кинуло:

— От тобі і детективне розслідування,— майнула думка.

— А хіба наші у порту не ловлять?

— Вибачте, добродію, чи я схожа на місцевого рибалку? Я рибалю на торгівельній базі, а куди та база закидає свої сіті, і де рибалить — не знаю. Не заважайте, будь ласка, торгівлі.

— А чому у Вас цінника немає на товарі?

— Зараз виставлю, не встигла. Яка вас цікавить?

— Мені потрібна ставридка.

— Моя ставридка — сім гривень за кіло. Ось і цінник знайшла. Скільки вам зважити?

— Мені — зо два кілограми. Але я підйду пізніше.

— Чого ти, чоловіче, голову морочиш? Пізніше. Геть звідси, а то всіх покупців відгониш. А я-то мріяла, що перший покупець буде чоловік.

— Спасибі, вам,— буркнув Мирослав і швиденько пішов з ринка.

Розслідування

Якщо іти швидко, то відстань від продовольчого ринка до набережної можете здолати за шість-сім хвилин.

Мирослав не поспішав, бо сонце добряче припікало і ті офіційні оголошення по телебаченню — дванадцять градусів тепла, здавались йому значно більшими цифрами.

А весняно-курортне життя міста йшло собі і йшло, бо знало куди прямувати — прямісінько у курортний сезон. І хоча навкруги де-не-де виблискували оцинковані огорожі, то йшли ремонтні роботи на будівлях, шляхах, наближення відпочивального сезону — відчувалось: люди прибували. Мабуть, думалось Мирославу, черговий будівельник-підприємець споруджував вистражданий об'єкт під назвою — реконструкція. Але ця сучасна реконструкція мала дивний вигляд — замість старої перукарні, а на будівлі висіли таблички — реконструкція перукарні, з'являлись апартаменти і вже нові об'єкти зазивали купувати ці апартаменти, при цьому ціни були — кусючі, мов змії, а про перукарню — ні гу-гу.

Куди ж тоді поділись таблички з надписами реконструкція?

— Мабуть здали в музей історії міста на згадку про соціалістичне минуле,— кепкував Мирослав.

Пригадалась хлопцеві і будівля у парку поблизу стадіону «Авангард», де теж виблискувала на сонці, а те сонце — аж заходилося у реготі, табличка з надписом.

— Реконструкція туалету...,— зо три поверхи.

Якби дружина Мирослава — Марина — дізналась про його думки, то було б отримано жіночу посмішку:

— Мирославчику, якщо вставляти свого носа в кожну щілину, то його можуть прищемити, а він у тебе — не маленький, а якщо при цьому буде зламано самі двері — то не вистачить твоєї зарплатні, так що чоловіче, нікуди не встрявай!

Але зараз — Марини поруч не було і ніхто не заважав Мирославу проводити своє рибацьке розслідування.

За законами детективного жанру — зав'язка чи мотив були: Мирослав розумів, що його пошили в дурні, продаючи на причалі рибу, куплену в магазині за сім гривень, йому — за дванадцять.

По-друге, розслідування справи просувалось вдало: виявлено — звідки поступав товар.

По-третє, перевірена якість товару: риба виявилась і свіжою, і смачною, бо хлопець її сам приготував.

По-четверте, Мирославу кортіло ще раз побачити оту вродливу нахабу, котра всунула йому рибаку з фахом, мілкенку ставриду по ціні — вище ринкової.

Водночас зі вдалим початком рибацького розслідування до Мирослави, а він був добрий, як дідько, завітали сумніви, що до мотивів порушення торгівкою якихось там правил. Ну хіба що вона торгувала у незвичайному місці, на причалі, але там усі місцеві рибалки продають виловлену рибку, чи то на пляшку горілки, чи то пива, не вистоїш же у холоднечі цілий ранок!

Він знову пригадав торгівку рибою: струнка, чорнява. Одягнута — у куртку і джинси, от тільки очі були нахабні. Мирослав пригадував, що вона наче вбирала його очима, коли він взяв у руки отой пакунок з рибою у целофані. Очі у ту хвилину були — сторожки, але вона не бігала, як жінка без солі. Сама упевненість!

Увагу Мирослава привернув хлопчик, що раптом підплигнув угору, аж над деревами, поруч з пам'ятником В. Леніну. Видовище, дійсно чудове, бо хлопчина ще і ще з'являвся, розкинувши руки, як птах у небі.

Дивлячись у бік «Магдональдса» Мирослав зрозумів, що вже запрацювали атракціони на набережній і «Великий батут», аж за двадцять гривень — 5 хвилин, прийняв у свої обійми першого дурника.

— Якщо перевести ланцюжок — постачальник — відвідувач у струмок товарного бартеру, то оце раннє плигання на батуті коштує аж три кілограми ставридки, — думалось Мирославу.

І раптом він голосно засміявся, навіть перехожі здивовано сахнулись від нього. Йому стало так легко, наче сім баб пошептало. Він зрозумів, що оце розсліду-

вання — йому до біса, але його наче щось тягло до тієї торгівки — чи то подивитись на неї, щоби вони іще раз усміхнено гукнула:

— Купуйте свіжу ставридку!

Вона здалеку побачила Мирослава, потім щось буркнула своїм подругам-бабусям, котрі сиділи поруч з нею, бо ті відразу розпочали ховати пакунки з рибою у торби.

— Мужчино, чи сподобалась тобі моя рибка?

— Риба була гарна, а от ти брехлива, як горохова митка.

— Щось не те буровиш, чоловіче. Як бачиш, це ти пристав до мене, як бджола до меду. Може я тобі до вподоби?

А очі її жили, наче самі по собі, бо розмовляючи з Мирославом, вона ціпко оглядала перехожих, навіть якось сторожко. І Мирославу стало зрозуміло, що вона насторожі до усіх — і Мирослава, і, мабуть, дільничного міліціанта, котрий, особисто, потихеньку цупить з неї і цих бабок декілька гривень, закриваючи очі на їх не-дозволену торгівлю.

Але язик Мирослава, наче сам по собі, промовив:

— Користі від тебе, жіночко, як з чорта смальцю, хоча ти і красива, як відьма з Лисої гори.

— Оце так комплімент,— вигукнула жінка.— Сам ти дурень, якщо вважаєш, що я тут наче з конопель вискочила. Двоє дітей у мене, треба чимось годувати, а чоловік — п'є. От і ловлю таких дурнів, як ти!

— Заспокойся, та не крути своїми очима, наче на дзиглику сидиш. Не прийде твій дільничний сьогодні.

— Звідки така інформація?

— Я ж — місцевий, ти що, не зрозуміла?

І раптом Мирослав, і торгівка — голосно засміялись. А її бабусі-сусідки швиденько витягли пакуночки з рибою із торбинок, викладаючи їх на стільці.

— Пробач мені, хлопче, я не знала, що ти місцевий.

— Ніяких образ, сам купував твою свіжу рибу.

— От-от, я ж казала — свіжа риба.

— Дійсно свіжа, та ще й із моря, а у морі — риба мовчить, — і вони знову обоє засміялись разом.

Мирослав прямував вздовж набережної на зупинку маршрутки.

Озирнувшись, йому впало в око, як до торговок підійшла зграйка курортниць-відпочиваючих. Мирославу навіть здалось, що якась струнка постать, а то була його давня знайома, привітно маше йому рукою.

ЗМІСТ

<i>В. Кириченко. МОЇ ЧЕМПІОНИ</i>	3
---	---

ЮНАЦЬКІ СТАРТИ

ПЕРШИЙ ГОЛ	6
ТРЕТЯ ГРУПА	11
КУНАШИР	15

ПАХОЩІ СЛАВИ

ЧЕМПІОН	23
Ранок	23
Галя	25
Поединок	27
ОФСАЙД	33
ГАВРИЛОВИЧ	40

ГІНКЕ СЬОГОДЕННЯ

Серія «Проза Слобожанщини»

МЕТАЛОБРУХТ	47
Постачальники	47
Зустріч	53
Розборки	58
ВАХТОВИКИ	66
ІКРА	69
ДАЙ МЕНІ СИЛИ.....	73
ЩАСТЯ	83
ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ	88
РИБА У МОРІ — МОВЧИТЬ	93

Літературно-художнє видання

КИРИЧЕНКО
Віктор Олексійович

ЧЕМПІОН
Оповідання

Технічний редактор Є. *Онишко*

Підписано до друку 7.11.08. Формат 84x108/32.
Папір офсетний. Гарнітура NewtonС. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 6,5. Наклад 300 прим. Зам. № 08-51/16.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

Видання і друк ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59.
Тел.: (8-057) 700-37-30